

NORDISKE

1 - JANUAR 2024

FORENINGEN
NORDEN

Meget mere NORDEN

Ligeværd, ligeværd, og ligeværd

Grønlands Aaja Chemnitz om
forholdet til Danmark og Norden.

Unge i Norden hæver stemmen

De unge repræsenterer i sagens natur fremtiden. Det gjorde de, da jeg var ung, og det gør de i dag. Det gælder ikke mindst politisk. Derfor er det værd at lytte til de unge, hvis man vil prøve at se ind i fremtiden. Det gør Nordiske i denne udgave. Redaktøren har fulgt Rasmus Emborg som formand for Ungdommens Nordiske Råd under Nordisk Råds nylige session i Oslo.

Det billede, der tegner sig, er unge mennesker, som er stærkt engagerede i at udvikle det nordiske samarbejde. Ikke som et alternativ til internationalt samarbejde, men som en del af det.

Vi er i Danmark og de andre nordiske lande alle forankrede i vores fælles historie, værdier og geografi. Det får os til ved siden af at være danskere, så også at føle os som nordiske. Det er en identitet, vi i Foreningen Norden gerne vil bidrage til at styrke. Og vi gør det gennem utallige aktiviteter i vores lokalforeninger og i landsorganisationen hen over året. Og vi gør det også gennem en række projekter og aktiviteter, der i høj grad retter sig mod unge, og som engagerer unge.

Et godt eksempel på det er Nordjobb, hvor mange unge fra hele Norden hvert år får sommerjobs m.v. i et andet nordisk land, end de selv bor i, og samtidig får lejlighed til at møde andre unge fra Norden.

Et nyt tiltag er Nordfokus, som går ud på at skabe mulighed for, at unge kan få lære- og praktikpladser i de andre nordiske lande. Det skaber nye muligheder for nordisk integration.

Og så er der naturligvis Norden i Skolen, der er en it-plattform, der bl.a. giver lærerne bedre muligheder for at undervise i nordisk litteratur og sprogforståelse, formidle venskabsklasser mellem skoleklasser i Norden og i det hele taget styrke skoleelevernes lyst og evne til at begå sig i nordisk sammenhæng.

Foreningen Norden ser derfor også meget positivt på det store politiske engagement, unge lægger for dagen i de nordiske ungdomsorganisationer, hvor de arbejder for at øge integrationen i Norden. Samtidig lægger de grunden for, at kommende politikere

Foto: Maria Tuxen Hedegaard

også finder det rigtigt og naturligt at mødes på kryds og tværs i Norden for at udveksle synspunkter og arbejde for større nordisk integration.

Foreningen Norden's gamle motto, 'Kendskab giver venskab', gælder endnu.

Lars Barfoed
Formand

NORDISKE

Foreningen NORDEN

Vandkunsten 12,
1467 København K.
Telefon: 35 42 63 25,
mail: landskontoret@foreningen-Norden.dk,
www.foreningen-norden.dk

Landsformand: Lars Barfoed
Generalsekretær: Christian Lagoni

Protector:

Hendes Majestæt
Dronning Margrethe II

NORDISKE – foreningens magasin

Redaktion: Esben Ørberg,
ansvarshavende redaktør,
Telefon: 27 25 80 40,
redaktion@foreningen-norden.dk.

Grafisk tilrettelæggelse:

Pia Alø Visser, Stibo Complete.

NORDISKE udkommer i januar, april, juni og oktober.

Næste nummer udkommer i uge 16.

ISSN: 0901-4950.

Tryk: Stibo Complete a/s.

Forsidefoto: Aaja Chemnitz under Folketingets åbning den 3. oktober sidste år. Foto: Søren Bidstrup.

Medlemskab: Du bliver medlem for 315,- om året, 410,- for en husstand, 215,- for pensionist og 260,- for pensionistpar.

Skriv til os. Se vores adresse til venstre her på siden. Eller meld dig direkte ind:

www.foreningen-norden.dk/medlemsformer-og-kontingenter/

Ukraines præsident, Volodymyr Zelenskyj, var midt i december til stede ved et nordisk topmøde i Oslo, hvor stats- og regeringscheferne drøftede nordisk forsvars- og sikkerhedspolitik. Værten var Jonas Gahr Støre. Foto: Cornelius Poppe, NTB/Ritzau/ Scanpix.

Nordisk samarbejde er vigtigt - men ikke om alt

Man skal lede længe efter en mere nordisk sindet politiker end Norges statsminister Jonas Gahr Støre. Men han mener også, at det nordiske politiske samarbejde ikke skal gabe over for meget. Det forklarer han nærmere i denne samtale med Nordiske om identitet og samarbejde i Norden.

- Det er på tide, at vi erkender, at Norden ikke skal være beslutningsarena for de tungeste politiske områder som økonomi, marked, erhverv og sikkerhed. Dertil har vi brug for en europæisk eller atlantisk ramme, siger den norske statsminister Jonas Gahr Støre (S), som det første, da Nordiske møder

ham over et videolink i forbindelse med Nordisk Råds session i Oslo i november.

Støre kommer hastende fra statsråd hos kongen, men har tydeligvis overvejet sine ord om rækkevidden og begrænsningen af det nordiske samarbejde.

Nordisk politik i stærkeste position under Nordisk Råds session i norske Stortinget i oktober. Forrest til venstre Jonas Gahr Støre, derefter hans kolleger fra Finland, Petteri Orpo, fra Sverige, Ulf Kristersson, fra Danmark, Mette Frederiksen og fra Island, Katrín Jakobsdóttir. Helt til højre ses sessionens særlige gæst, Natos norske generalsekretær, Jens Stoltenberg. I anden række sidder fra venstre de politiske ledere: fra Åland, daværende lantråd Veronica Thörnroos, fra Færøerne, Aksel V. Johannesen og fra Grønland, Múte B. Egede. Lige bag Egede ses den færøske justits- og indenrigsminister samt minister for nordisk samarbejde, Bjarni Kárason Petersen, som du kan læse mere om på siderne 36-37. Foto: Stine Østby.

- Jeg er nordisk ind til benet. Norden er min identitet. Emotionelt er Norden 'hjemme' for mig. Jeg er rigtig nok norsk, men tilhører et kulturelt og socialt fællesskab i Norden, hvor vi er tættere forbundne end nogen andre lande i verden.

Støre har stærke slægtsmæssige bånd til Sverige. Hans svenske farmor gav hans far en stærk svensk identitet, og hans søster flyttede for mange år siden til Sverige. Han har også fjernere slægt i

Danmark, og hans forældre var glade for Danmark og tog familien med.

De islandske fortællinger har været fast godnatlæsning for Støres børn, som siden har taget fortællingerne og Islands lange historie til sig. Og selvom finsk er fjernt fra den skandinaviske sprogstamme, glæder Støre sig over, at de kulturelle og sikkerhedspolitiske bånd mellem Norge og Finland er blevet endnu tættere i de seneste år.

Jonas Gahr Støre

Født i Oslo i 1960.

Er uddannet fra Sjøkrigsskolen i Bergen samt i statskundskab fra Science-Po i Paris.

Har været generalsekretær for Røde Kors i Norge, direktør for Gro Harlem Brundtlands kontor i WHO og statssekretær i det norske statsministerium, før han blev udenrigsminister (2005-2012) og senere sundhedsminister (2013-2013).

Blev i 2014 valgt som Arbejderpartiets formand efter Jens Stoltenberg, og ved valget i september 2021 fik han et flertal til at danne regering sammen med Senterpartiet.

Støre har netop på Norges vegne afleveret formandskabet for Nordisk Ministerråd til Sverige og samtidig overdraget præsidentskabet for Nordisk Råd til Island.

Nytteværdi for den enkelte

For realpolitikeren Støre handler det om at bruge det nordiske samarbejde, hvor det giver mest mening og nytteværdi – især for den enkelte borger.

- Der er masser at tage fat på, og vi er heldigvis nået langt allerede, når det gælder kultur, uddannelse og forskning. Vi må vælge de temaer, hvor vi kan tilføje ægte merværdi til det nordiske samarbejde. Dertil kommer, at vi er gode til at forfægte nordiske værdier i internationale fora – i FN og i Europa.

Hvordan vil du forklare, at nordisk forsvar nu bliver et rent Nato-anliggende og vel ikke længere et nordisk samarbejdsområde?

- Sådan kan de nye nordiske Nato-medlemskaber ikke opfattes! Man skal ikke tage fejl af begrebet samordning. Samordning indebærer, at vi gennem samtaler aftaler at optræde samstemmende i store fællesskaber i FN, Nato og EU. Vi vil leve op til udtrykket High North – Low Tension, som blev skabt af Norge for at skabe et vist samarbejde mellem de otte arktiske nationer.

- Med Sverige og Finland i Nato bliver nordisk samordning i Nato helt afgørende og giver os en historisk mulighed for at styrke Natos kvalitet og styrke. Denne samordning baserer sig på, at fred og sikkerhed er udelelige værdier, som vi hverken kan eller må slække på.

Der kommer en tid efter Ruslands invasion af Ukraine, hvor krigen er slut og Rusland stadig eksisterer. Hvor ser du denne fremtid?

- Norge har levet i fred med Rusland i 1000 år og det har vi tænkt os at blive ved med. Vi vælger jo ikke selv vores geografiske placering og vores naboer skal vide, at de skal leve i fred med os. Vi er frie, fredelige demokratiske stater, som har historiske traditioner for nedrustning og fornuftig sam eksistens. Ikke siden 1300-tallet har vi stået så tæt sammen om at bevare nordisk sikkerhed. Og det er Rusland naturligvis klar over.

Anser du generelt Norden for at være for lille til at begå sig med fælles stemme i Europa og i større globale sammenhænge?

- Det kommer an på, hvad du mener med fælles stemme. Som nævnt er vi for små, også i fælles front, til at vægte for alvor internationalt på økonomi, marked og sikkerhed. Vi har jo prøvet! I en lang årrække efter 2. verdenskrig var der utallige ambitiøse initiativer for nordisk hjemmemarked og

Glimt fra nordisk statsministermøde i Oslo i august sidste år, hvor de to socialdemokrater Jonas Gahr Støre og Mette Frederiksen ser ud til at trives i hinandens selskab. Foto: Johannes Jansson, norden.org.

valuta. Men intet af det blev realiseret. Europa blev svaret. Og den fællesnordiske ambition skiftede fra unionstanker til samarbejde og bestræbelser på at skabe fælles stemme ude i verden.

- Men, og det er vigtigt, Norden formåede alligevel at udnytte vores fælles værdigrundlag til at skaffe sig egne og særdeles nyttige aftaler på utallige velfærdsområder. Vi fik pasfrihed i 1950'erne, flere årtier før resten af Europa. Det nordiske samarbejde lykkedes altså der, hvor det gav mening i hverdagen for den enkelte borger.

- Dette samarbejde har bevaret og styrket vores nordiske kulturelle identitet og på disse områder ser jeg også fremover et stort potentiale. Film, litteratur, musik og sprog er hvad jeg personligt forbinder mest med Norden.

De nordiske lande har alle ministre for nordisk samordning. Det er altså samordning og koordination, der giver mening for dig i nordisk regi?

- Ja, og med det i sigte er der et stort uforløst samarbejde på nordisk plan. Vel og mærke med den erkendelse, at hverken samordning, samarbejde eller fælles stemme giver mening på *alle* områder. Det er mit håb, at aktørerne i det nordiske politiske samarbejde satser på, at vi på *nogle* samfundsområder får størst udbytte, både for os selv og vores omverden, af større regionalt eller globalt samarbejde, og at vi således ikke anvender unødige kræfter på isolerede nordiske løsninger.

Norden set udefra

Støre var udenrigsminister i Jens Stoltenbergs regering i syv år og han har stadig en klar fornemmelse for, hvordan Norden opfattes udefra.

- Vi ses mere som et følelsesmæssigt fælles-

skab end som en geografisk enhed. Man opfatter, at vi har denne stærke fælles identitet og en dybtliggende, delvis historisk betinget, tilknytning til hinanden i Norden. Men samtidig, når du sidder i en nordisk regering, så ser du, at landene også har store uligheder i måden, de er organiseret på. Det er en mangfoldighed i Norden, som gør, at landene har hver sin distinkte historie, selv om vi har en identitet og emotionel tilknytning, som er vældig stærk. I vores tid er værdierne knyttet til identitet, ideerne om velfærd, socialt ansvar, høj tillid og kulturel ballast.

Kan du pege på helt konkrete initiativer, hvor du i nordisk regi gør en afgørende forskel?

- Jeg er meget optaget af at reducere plast i naturen. Et af de store forureningsområder er kunstgræsbaner til f.eks. fodbold, rugby og tennis, som består blandt andet af gummigranulat, der fungerer som udfyldningsmateriale til banerne. Denne mikroplastik i naturen er et rigtig stort problem, da det praktisk talt er umuligt at opsamle, når først det er endt i naturen. Samtidig er det en trussel for vores økosystemer på land og i havet, og for dyrelivet, som spiser mikroplastik. Derfor er der taget en beslutning om, at gummigranulat skal fjernes fra alle europæiske fodboldbaner inden 2030. Men i de nordiske lande er der et koldere klima, som gør det vanskeligt at finde gode alternativer til gummigranulat. Indtil videre er vi på nordisk plan i gang med at forske i alternativer til gummigranulat og sagen er et godt eksempel på at geografi og klima inviterer til, at Norden står sammen.

Skal passe på havene, som binder os sammen

- I det hele taget er havene utroligt vigtige at beskæftige sig med, fordi liv i havene er afgørende for menneskers eksistens. I Norden er vi sammen om havene og så sent som i august sidste år var Norge vært for et nordisk møde i Oslo, hvor vi drøftede et rent og sundt Skagerrak, og tidligere på året var vi i Bergen vært for en international havkonference i regi af One Ocean Week, siger statsministeren, som er tydeligt optaget af havenes betydning.

På vej ud skærmen får han tilføjet, at han også har en ambition om, at de nordiske statsministre kan fremstå som en samlet og vigtig aktør for europæisk regulering af kunstig intelligens. Det er et af flere punkter på de kommende dages møder med hans nordiske statsministerkolleger under Nordisk Råds session.

Minister for nordisk integration

Morten Dahlin har efter kun få uger på posten en klar ambition om at involvere det nordiske foreningsliv i udviklingen af Norden, som han i det hele taget vil give større politisk fokus.

For Morten Dahlin (V) har Sverige altid været tæt på. Ikke så meget på grund af hans opvækst omkring Køge Bugt, men fordi hans far er halvt svensk og hans farmor stadig bor i Malmø, og fætre og kusiner er spredt i Ystad, Helsingborg og Malmø.

Med ét er ikke bare Sverige, men hele Norden kommet tæt på den 34-årige venstremands politiske liv, idet han i november afløste partifællen Louise Schack Elholm som minister for nordisk samarbejde.

Burde du ikke hedde minister for nordisk integration, når integration er det gennemgående ord i de nordiske regeringers vision for 2030?

- Det kan du sige, men jeg er nu meget godt tilfreds med at være minister for nordisk samarbejde, et samarbejde som nu går ind i en ny fase med Sverige og Finland som medlemmer af Nato.

Hvordan ændrer det samarbejdet i Norden?

- Vi får en ny fælles platform, som vi har manglet rent sikkerhedspolitik. I det hele taget får vi endnu en god grund til at stå sammen i Norden, når vi optræder i internationale fora. Det gælder også i EU, hvor vi allerede har markeret en stærk nordisk stemme i forhold til Rusland og støtte til Ukraine.

- Selvom det er på en trist baggrund, er der ingen tvivl om, at den ustabile verden med autokrater, der brøler og agerer brutalt, bringer os tættere sammen i det nordiske værdifællesskab, siger den nyudnævnte minister.

Hvad er din umiddelbare ambition som minister for nordisk samarbejde?

- I almindelighed vil jeg sætte mere ind på at fjerne barrierer, forhindringer og snubletråde for nordisk integration. Mere konkret har jeg et stærkt blik for at inddrage civilsamfundet noget mere. Jeg ønsker, at foreninger og forpligtende, frivillige fæl-

lesskaber i det hele taget bliver styrket, ikke bare nationalt, men også i nordisk sammenhæng.

Hvordan vil du gøre det?

Jeg vil inddrage og støtte alle gode kræfter. Det gælder Nordisk Ministerråds civilsamfundsnetværk, Dansk Ungdoms Fællesråds mange medlemsforeninger, Foreningen Nordens mange lokale afdelinger og mange andre. Sådanne netværk og fællesskaber rummer store ressourcer, som vi mere systematisk skal værdsætte og udnytte.

Hvordan bedømmer du det nordiske politiske samarbejde efter tre uger på posten?

- Jeg vil gerne tale med Nordiske igen, når jeg har haft længere tid, men jeg har som medlem af Folketinget oplevet et tillidsfuldt samarbejde mellem de nordiske parlamenter og nordiske regeringer. Jeg ser også, at de politiske partier skæver til Norden og lader sig inspirere.

- Tillid er et nøgleord og jeg nyder personligt, at vi er så tillidsfulde i Norden. Det giver tryghed og fylder måske også mere for mig nu, hvor jeg for blot ni måneder siden blev far til en datter. Hun vokser op i et unikt fællesskab, som vi deler i Norden. Her hører min familie hjemme, her er jeg født og her vil jeg dø, slutter Dahlin.

eø

Morten Dahlin ved sin tiltrædelse flankeret af afgående partifælle Louise Schack Elholm og Kirkeministeriets nærmest marcherende departementschef, Christian Dons Christensen. Foto: Martin Lehmann, Ritzau/Scanpix.

Ligeværd – også i Nordisk Råd

– Når jeg oplever, hvor stor betydning det har at have lige adgang til uddannelse og lægehjælp, som ikke er afhængig af den enkeltes pengepung, så bliver jeg glad for værdierne i den nordiske velfærdsmodel, som er med til at mindske ulighed i Grønland. Foto: Emil Staach.

Grønlands store stemmesluger Aaja Chemnitz forventer, at Grønland bliver fuldgyldigt medlem af Nordisk Råd, men er grundlæggende tilfreds med samarbejdet i rigsfællesskabet med Danmark. Her giver hun en tilstandsrapport om Grønlands samarbejde med Danmark og Norden.

Aaja Chemnitz (IA) drømmer om mere ligeværd mellem Danmark og Grønland, men hun mener også, at det går den rigtige vej. Vi sidder på hendes rummelige kontor på Christiansborg, hvorfra hun med usvigelig sikkerhed har ført grønlandsk politik i Folketinget i snart 10 år.

Grønland er en del af rigsfællesskabet mellem Danmark, Færøerne og Grønland og to grønlænderes sæde i det danske folketing er udtryk for rigsfællesskabets helt særlige konstruktion, hvor Grønland på visse områder må dele magten med Danmark, men alligevel bestemmer det grønland-

ske selvstyre over stort set alle indre anliggender i Grønland.

Aaja Chemnitz sidder på et usædvanligt solidt folkeligt mandat og det er da også grunden til, at vi vil høre, hvordan hun og hendes bagland bedømmer rigsfællesskabets tilstand.

Tilpasningen haltede

Aaja Chemnitz går langt tilbage i sit svar, begyndende da Grønlandskommissionen afgav sin betænkning i 50'erne, hvilket hun kalder for indledningen til indførelse af den nordiske velfærdsmodel i Grønland.

- Senere fik vi gennemgribende ændringer af det grønlandske samfund i både 60'erne og 70'erne, som førte til hjemmestyret i 1979. Og netop hjemmestyret var det helt store gennembrud for Grønlands velfærd. Men det gik nok også lidt for stærkt. Eller rettere, modellen blev ikke i tilstrækkelig grad tilpasset os. Vi fik den trukket ned over hovedet i 60'erne og vi var heller ikke selv gode nok til

at tilpasse modellen det grønlandske samfund de efterfølgende mange år, siger Chemnitz.

- I Grønland har vi på mange måder en mere kollektivistisk tankegang end i Danmark. Fællesskabet og familierelationerne strækker sig bredere ud. Når der er brug for familierådgivning, har vi brug for tidlig og opsøgende indsats, hvor ikke bare forældre og barn inddrages, men som også omfatter onkel, tante og bedsteforældre.

Med i flere forhandlinger end før

- Alene i år har jeg siddet med i fem-seks forhandlinger i Folketinget, som jeg ikke ville have været inddraget i for blot to-tre år siden. Forsvarsforliget er et godt eksempel, som både giver os indblik i hele forsvarsområdet og giver os mulighed for at byde ind med forslag. For eksempel at vi måske også i Arktis kan anvende de fregatter, som ellers patruljerer i Østersøen. Men denne inddragelse er meget afhængig af ministeren. Nogle ministre glemmer simpelthen Grønland, bevidst eller ubevidst.

Hun og hendes regeringsbærende parti IA, som er søsterparti til SF, er grundlæggende tilhængere af selvstændighed, men har, hvad Aaja Chemnitz kalder, et pragmatisk forhold til Danmark.

- Andre har brug for at tage afstand til Danmark. Det har vi ikke. Vi mener, at Grønland er nødt til at åbne sig for resten af verden, især for dem, vi deler

værdifællesskab med. Herunder Danmark, EU og USA.

- Vi er del af Arktis og vi er del af Norden. Vi skal tage det bedste fra begge verdener for at skabe udvikling. Både sprogligt, kulturelt og handelsmæssigt. Det kan nok være, at Grønland stikker ud i forhold til både Danmark og resten af Norden rent sprogligt og kulturelt. Fakta er, at Grønland er en tidligere koloni med de udfordringer, som det stadig skaber i Grønland i dag. Men måske netop derfor giver det god mening at være medlem af reelle fællesskaber som rigsfællesskabet og det nordiske fællesskab.

Men netop når det handler om det nordiske fællesskab har Aaja Chemnitz både håb og forventning om, at der skabes, hvad hun kalder for et reelt fællesskab.

- Vores landsstyreformand i Grønland sagde for nylig, at man ikke deler venner op i A og B-venner. Alle må stilles lige. Han hentydede til, at Grønland ikke er fuldgyldigt medlem af Nordisk Råd, hvilket vi skal have gjort op med. Vi skal af med statstankegangen i Helsingfors-aftalen, som forhindrer selvstyreområder i at være medlem. Akkurat som vi kræver at blive inddraget i alle beslutninger, som har med Grønland at gøre. Intet i Grønland uden Grønland, som vi plejer at sige.

Aaja Chemnitz nævner det 'diplomatiske spil' om

Glimt fra sprogdebat på Folkemødet i sommer mellem Aaja Chemnitz, omgivet af Foreningen Nordens formand, Lars Barfoed og det færøske folketingsmedlem, Anna Falkenberg fra Sambandspartiet. Foto: Andreas Omvik.

Grønlands Selvstyre og Den Danske Stat

Betydningen af ordet 'stat' er lidt mere kompliceret i Grønland end i de fleste andre lande. Staten har suverænitet inden for et territorium. Men i Grønland kan den autoritet både være Grønlands Selvstyre og Den Danske Stat.

Hvis der f.eks. skal lovgives om, hvor høje skatterne skal være, hvilke regler der skal gælde for undervisningen i samfundsfag, eller hvilke råstoffer der skal udvindes i Grønland, så ligger beslutningen hos Grønlands Selvstyre.

Hvis det derimod skal afgøres, om renten skal sættes op, om en borger skal have statsborgerskab, eller om det grønlandske territorium skal forsvares med flere militære baser, så er det Den Danske Stat, der skal afgøre det.

Det betyder, at Grønland ikke kan anses for at være en stat, fordi Grønlands Selvstyre ikke har fuld suverænitet over det grønlandske territorium på alle områder. I stedet kan vi sige, at:

Grønland er et selvstyre inden for Den Danske Stat.

Hvis vi ser historisk på det, så har Grønland fået selvbestemmelse over flere og flere sagsområder. Det betyder, at Den Danske Stat ikke længere har direkte magt over disse.

En hel del sagsområder blev allerede flyttet under hjemmestyret, og med indførelse af Lov om Grønlands Selvstyre i 2009 er der flyttet endnu flere sagsområder fra Den Danske Stat til Grønlands Selvstyre. Men der er forskel på, hvordan disse overdrages. Og der er stadig en del områder, hvor Den Danske Stat har suverænitet og magt til at afgøre, hvilke love og regler der skal gælde i Grønland.

Kilde: Grønland, samfund, økonomi og politik, forlaget Systime 2015.

Aaja Chemnitz nævner det 'diplomatiske spil' om Danmarks udpegning af en arktisk ambassadør, som en sag, hvor Grønland ikke bare vil acceptere at være holdt uden for. Foto: Emil Staach, norden.org.

Danmarks udpegning af en arktisk ambassadør som en sag, hvor Grønland ikke bare vil acceptere at være holdt uden for.

Brug for udvikling af råstoffer

På erhvervsudviklingsområdet oplever hun endnu større knaster.

- Vi har to igangværende projekter med udvinning af råstoffer i Grønland. Det er ikke nok. Vi har brug for store investeringer, hvilket jo også er forudsætningen i selvstyreloven og betingelsen for, at vi kan hjemtage flere opgaver, som i dag løses af og fra Danmark. Vi har brug for at både EU og USA investerer i Grønland. I dag er USAs investering gennem udviklingsprogrammet US Aid både symbolsk og i virkeligheden en investering i sig selv – og ikke i Grønland, siger hun og tilføjer, at hun fortsat sætter sin lid til, at Danmark og EU skaber afklaring med hensyn til råstofudnyttelse i Grønland. Grønland og EU har for nylig indgået en aftale om udnyttelse af grønlandske sjældne jordarter til at minimere EUs afhængighed af Kina.

- Danmark har jo taget et historisk opgør med flere af de sager, hvor grønlændere har været udsat for dansk overgreb. Mette Frederiksen har stået i spidsen for den udvikling ved at turde at se historiens mørke kapitler i øjnene. Det er godt gået.

- Flere af sagerne er dog uafklarede, nogle mangler retslig behandling, andre mangler forskning og indblik. Jeg har tiltro til, at vi er i stand til at være nøgterne og objektive i bestræbelserne på at finde ud af, hvad der er op og ned i for eksempel spiral-skandalen, siger Chemnitz.

eø

VR Travel™

OPTIMIZE YOUR TRAVEL BUDGET

Danmark
Grønland

Rejser til Grønland

Ro til smukke oplevelser

Vores rejseeksperter planlægger din tur uanset formål

- Forretningsrejse
- Konference med gæster fra hele verden
- Besøgs- og grupperejser

Få bedre oplevelser, når vi reserverer hele din rejse

Med 50 års kendskab til transportmulighederne reserverer vi hele din rejse med fly, bådtransport og hotelovernatning.

Kontakt kundeservice og begynd at glæde dig allerede nu

+45 7642 9999 . +299 322899 . vr-travel.com

FULL
SERVICE

SELF
SERVICE

Unge er nysgerrige på Rigsfællesskabet

Samarbejdet i Rigsfællesskabet skal opprioriteres og sejlivede fordomme står for fald, hvis det står til Sjómaq, et nyt projekt, som vil skabe bånd og øge kendskabet mellem unge på tværs af Danmark, Færøerne og Grønland. Foreningen Norden glæder sig over indsatsen.

Analysen er klar i DUF – Dansk Ungdoms Fællesråds Rigsfællesskabsprojekt kaldet *Sjómaq*: på trods af, at Grønland, Færøerne og Danmark på flere måder deler et historisk, kulturelt og politisk fællesskab, oplever mange unge, at de ved for lidt om hinanden på tværs af Rigsfællesskabet. Derfor skal samarbejdet styrkes og gøres mere ligeværdigt. Opskriften er lige så klar som analysen: udveksling og oplysning skal nedbryde fordomme og skabe bånd mellem unge på tværs af landene.

For den netop genvalgte forkvinde i DUF, Christine Ravn Lund, er der stort potentiale for at gøre noget ved sagen:

- Manglende kendskab kan skabe fordomme og

ringere forudsætninger for et godt samarbejde. Modsat gælder det, at større indbyrdes kendskab kan nedbryde fordomme og stereotyper og bane vejen for et bedre samarbejde og for nye venskaber.

- Heldigvis er mange unge fra Grønland, Færøerne og Danmark nysgerrige på hinanden og ønsker at knytte bånd til unge i andre lande i Rigsfællesskabet, siger Christine Ravn Lund, som peger på, at unge kan gå forrest og inspirere andre til at opsøge mere viden og besøge de andre lande i Rigsfællesskabet.

Sjómaq – havene, der binder os sammen

Projektet består af en række årlige aktiviteter i alle tre lande og en pulje, som unge selv kan søge til at afholde egne aktiviteter. Dertil kommer nogle andre elementer, som man kan følge på projektets hjemmeside.

Navnet 'Sjómaq' er en sammentrækning af ordet for 'hav' på alle tre sprog (sjógvur, imaq og hav). Havet binder landene sammen. Både i konkret betydning, da der er hav imellem Grønland, Færøerne og Danmark, men også i overført betydning, idet alle landene har det til fælles, at de er søfarts- og fiskerilande, ligesom langt de fleste folk bor langs kysterne. Dette afspejles også i projektets logo, som der står på projektets hjemmeside.

For DUF er det helt afgørende, at unge får muligheden for at gøre det, der er meningsfuldt for dem, og at de får muligheden for at gøre det selv. Det gennemsyrrer projektet, hvor det er to unge fra hvert land, der sætter retningen og træffer beslutning om, hvilke ansøgninger til puljen, der skal have støtte.

- Unge søger selv og får erfaring med at drive et projekt og organisere aktiviteter på tværs af lande, hvor man selv sætter retningen. Projekternes indhold kan være alt muligt, for eksempel seminarer, vandreture eller noget helt tredje. Vi ser allerede nu, at flere projekter handler om det fælles tredje, man ofte også er optaget af i sit eget land og nu

Sjómaq arrangerer aktiviteter i alle tre lande i Rigsfællesskabet. Her er glimt fra møde i Grønland. Foto: Jens Ejnar Mølgaard.

- Mange flere skal have kendskab til Rigsfællesskabet og dets lande, siger DUF-forkvinde Christine Ravn Lund.

Foto: Morten Faurby.

bliver nysgerrige på at udforske, på tværs af rigsfællesskabet, siger Christine Ravn Lund.

Nysgerrighed og åbne øjne

I et af de 10 projekter, som indtil videre har fået støtte, tog en gruppe unge danskere til Færøerne netop for at diskutere kulturel forståelse med færøske unge. Udgangspunktet var, at mange færinger synes, at danskere ved meget lidt om Færøerne og der var derfor fokus på færingers 'danskerhistorie', altså om deres første møde med Danmark, som ofte præges af manglende viden om det moderne Færøerne. Afrapporteringen vidner om, at alle deltagere var nysgerrige, og mens de unge vandrede sammen i fjeldet, lavede mad sammen og andet, talte de naturligvis sammen og blev kloge på hinanden. Den refleksion styrkede opfattelsen af, at det nytter noget at møde hinanden, at både det nære og det store fællesskab styrkes, og at de nye relationer sætter spor, der rækker mange år frem.

Flere skal bidrage

Christine Ravn Lund lægger vægt på, at flere for-

skellige aktører skal bidrage, hvis der for alvor skal skabes en varig forandring.

- Først vil jeg sige, at DUFs projekt heldigvis ikke står alene. Efterskoler, visse foreninger og kulturhuse har længe arbejdet for sagen og flere medier er også blevet bedre til at dække forhold i Grønland og Færøerne, synes jeg.

- Alligevel er det langt fra nok. Hvis samarbejdet skal styrkes på et samfundsmæssigt plan, skal mange flere have større kendskab til Rigsfællesskabet og dets lande, siger Christine Ravn Lund.

Foreningen Norden kan lade sig inspirere

Foreningen Norden mener, at samarbejdet i Rigsfællesskabet er vigtigt og at det skal styrkes. Derfor er foreningen da også på vej med et politikpapier om et styrket samarbejde mellem Grønland, Færøerne og Danmark. Efter planen vedtages det på repræsentantskabsmødet til maj.

En politisk vedtaget linje vil gøre det lettere for lokalforeningerne at sætte fokus på Rigsfællesskabet lokalt, for eksempel gennem lokalarrangementer og i lokale medier.

eø

Unge har kæmpet sig til Ørenlyd og stole

Oslo i oktober: Nordiske følger i 24 timer i hælene på den afgående præsident for Ungdommens Nordiske Råd, UNR, danske Rasmus Emborg. Dels for at få indtryk af, hvad der engagerer unge i nordisk politik og dels for at få indblik i det politiske arbejde, som har sikret UNR en række rettigheder i regi af Nordisk Råd.

De er velklædte, veltalende – også på flydende engelsk, velorganiserede, lyttende, nysgerrige og vel-skolede demokrater, som er helt på det rene med, at i politik får man ikke meget forærende, men skal kæmpe med ordet som våben.

Det er fredag aften i en hyper smart kælderbar i Oslo og 85 nordiske unge, alle under 30, er så fuld-

stændig fokuserede på at diskutere politik, at bartenderne får en meget rolig aften.

Anledningen er Ungdommens Nordiske Råds årlige session, som finder sted i weekenden før selve Nordisk Råd mødes. Eftermiddagen har været brugt til at få det formelle på plads, og resten af weekenden indtager de unge Stortinget.

Norden består af småstater i et stor-magtsspil, og derfor må vi stå sammen, siger Emborg, som også erklærer sig som nordist efter at han som præsident i to perioder har oplevet, 'hvor meget det betyder, at vi har historie og skæbnefællesskab tilsammen'. Her fotograferet under UNR-sessionen af Emma Reijonen.

Drama om repræsentation

UNR-sessionen i Oslo bød på et drama, der udspillede sig mellem de politiske ungdomsorganisationer og Foreningerne Nordens Ungdomsforbund, FNUF om, hvem der kan deltage i de otte udvalg under Nordisk Råd.

Hidtil har de otte pladser været fordelt mellem de syv ungdomspolitiske paraplyorganisationer og med en ottende plads til UNR-præsidiets observatør FNUF.

Men nu har en splittelse i Nordisk Centerungdomsforbund ført til dannelse af en ny paraplyorganisation og dermed opstod en kamp om den ottende plads, som giver adgang til udvalgspost i Nordisk Råd.

Afstemningen på UNR-sessionen viste ganske vist et komfortabelt flertal for at FNUF skulle beholde sin plads, men da selve præsidiet ikke stemmer efter den enkelte organisations størrelse, men giver én stemme til hver organisation, viste det sig ikke overraskende dagen efter, at de otte politiske ungdomsorganisationer satte sig på de otte udvalgspladser – og dermed udelukkede FNUF, som for 50 år siden var blandt stifterne af UNR.

Vi fanger Rasmus Emborg (S) i et stille hjørne af baren. Han er 26 år og har i to år været præsident for UNR, og i denne weekend kulminerer Emborgs nordiske politiske karriere, i hvert fald for nu, og han mener selv, at både han og UNR er vokset med opgaven. Han har personligt lært at begå sig i politik.

Manglende opmærksomhed

- Vi spillede en mere perifer rolle, men parlamentarikerne har alligevel i høj grad støttet os gennem hele processen med at opnå taleret. En taleret, som vi ganske vist traditionelt har haft under Nordisk Råds sessioner, men kun som en afsondret velkomsthilsen fra ungdommen. Det har vi fået ændret, så vi nu taler på linje med partigrupperne.

- Det er til gengæld helt nyt, at jeg i år var inviteret med til præsidiets lukkede møder med de forskellige ministre. Sidste år antog jeg, at jeg var inviteret med, men blev faktisk smidt ud af mødet, da jeg dukkede op. Derefter holdt jeg en kritisk tale foran hele sessionen og alle statsministrene, hvor jeg kritiserede, at vi var blevet smidt ud. Det var nok medvirkende til at vi blev inviteret med i år.

- Vi har også opnået en anden og mere symbolsk sejr i forbindelse med det møde, som parlamentarikerne traditionelt har med værtslandets kon-

gelige. Vi unge har aldrig været inviteret med, og det mente jeg var en mærkelig forskelsbehandling. Derfor forsøgte jeg at blive inviteret med, hvilket lykkedes to timer før receptionen startede. Dronning Margrethe holdt så en tale med stort fokus på unge, hvorfor jeg syntes det var mærkeligt, at hun ikke skulle tale med salens eneste ungerepræsentant, og efter nogen diskussion frem og tilbage kom jeg med ind og sad til bords sammen med Margrethe, hvor vi talte om unge og de nordiske sprog.

Både taleret og plads i grupperne

- Nu har vi ikke bare fået ørenlyd i form af taleret, men vi har også fået tildelt de formelle stole, hvorfra vi kan tale. Jeg sidder som præsidiobservatør

Rasmus Emborg på Stortingets talerstol under Nordisk Råds session i Oslo i oktober sidste år. Foto: Stine Østby, norden.org.

i alle de vigtige grupper, herunder den gruppe som arbejder med forslag til revision af Helsingforsaftalen. Vi er blevet en aktør, som man ikke uden videre kommer udenom, siger han og fortæller med taknemmelighed i stemmen om især to danske Norden-parlamentarikere, som har været hans mentorer, nemlig Bertel Haarder (V) og Annette Lind (S).

- De tog os under deres vinger, og nu kan vi flyve selv!

Næste morgen befinder vi os oppe under tagbjælkerne på 6. sal i det norske Stortings administrative hovedsæde – vis-a-vis den kendte Stortingsbygning på Karl Johan. Fire tolke har indfundet sig i lydtegne bokse for at kunne oversætte mellem islandsk og finsk og 'skandinavisk.'

Der har fra tidlig morgen været møder i partigrupperne og der er ingen tidsmæssig slingren nu, hvor plenum samles. Alle er til stede, da de valgte dirigenter foretager navneopråb. Tradition, disciplin og en glubende politisk interesse tilsiger, at man aldrig kommer for sent.

Spejl af voksen-parlamentet

Sessionens ramme minder om et rigtigt parlament og er nærmest et spejl af Nordisk Råds session, som begynder mandag ovre i selve Stortingssalen. Det er i de politiske ungdomsorganisationers nordiske paraplysammenslutninger, at arbejdet har været forberedt i årets løb. Partigrupperne har nøje formuleret resolutioner og aftalt, hvem der skal

Nordisk Råds præsident indtil årsskiftet, Jorudd Asphjell i samtale med Rasmus Emborg og Oslos borgmester Anne Lindboe udenfor Stortinget. Foto: Stine Østby.

lede forhandlingerne. Det er også fra grupperne, at der presses på over for de etablerede voksenpartier og partigrupper.

Under frokosten beder vi UNR-præsidenten være konkret. Hvilken forskel gør det, at UNR har retten til stole og retten til at tale, Rasmus Emborg?

- Vi har masser af eksempler. Mange virker langsomt, men sikkert over tid. Andre giver resultater her og nu, som to institutioner, hvor vi har mulighed for at påvirke bevillingspolitikken.

- Det ene er det nordiske program for Arktis og udkantsområder, Northern Pherpering and Arctic Programme, hvor jeg netop har deltaget i en konference og tilskyndet organisationen at betone ungeinddragelse, hvilket de allerede er opmærksomme på i forhold til at styrke unge iværksættere, øge studerendes indflydelse på byplanlægning og nedbryde barrierer mellem generationerne.

- Det andet er i NordForsk, hvor vi har været med til at rykke penge mellem projekter og fået forskningsholdene til at formulere en ungdomsinddragelsesstrategi. Komiteen i NordForsk, hvor vi har sæde, har uddelt penge til forskning i covid 19-krisens konsekvenser for børn og unges mentale hel-

bred. Det arbejde er jeg ret stolt af. Alle projekterne skulle omhandle unges mentale helbred, men vi har været med til at sikre, at det var de rigtige projekter, der fik pengene. Vi fik konkret rykket 10 mio. kr. fra et projekt til et andet, som havde en bedre forståelse af ungdomsinddragelse.

Ung mand i bevægelse

Rasmus Emborg er straks videre for at lede en arbejdsgruppe om Norden og international politik, forsvar og sikkerhed, et område han har særlig interesse for fra næstformandsposten i Danmarks Socialdemokratiske Ungdoms internationale udvalg. I det hele taget har han fart på. Til daglig politisk konsulent i brancheorganisationen SMV, Små og Mellemstore Virksomheder, og statskundsksstuderende på Københavns Universitet. Og så bruger han 15-20 timer om ugen på UNR.

Vi finder sammen i et mødelokale sidst på eftermiddagen og Nordiske beder Emborg reflektere over UNRs position og rolle gennem hans to år som leder.

- Det vigtigste er, at vi i 2022 fik ret til at deltage på lige fod med parlamentarikerne til alle punkterne

under Nordisk Råds session. Det er jo en forudsætning for at kunne øve indflydelse, ikke?

Det er dog en meget konkret begivenhed i sommer, som i hans bevidsthed overskygger nok så mange møder og politiske forhandlinger.

- Vi holdt sommerlejr på Utøya og jeg har svært ved at beskrive, hvor bevægende det var at møde unge overlevende fra massakren i 2011, som kostede 77 unge livet, heraf 69 på selve Utøya. Vi arrangerede blandt andet en dialog mellem den nu 28-årige Gaute Børstad Skjervø, som overlevede angrebet - og otte ungdomsledere fra hele det politiske spektrum og civilsamfundet i Ukraine. Vi sikrede også, at ukrainerne fik rådgivning af en ekspert i genopbygning.

- Lejren blev til på en bevilling på 225.000 kr. fra Nordisk Råds præsidi, fordi vi fusionerede vores ide med en sommerlejr med ideen om at involvere ukrainske unge. Ideen kom fra Nordisk Råds præsident Jorodd Asphjell, og de 50 deltagende unge fra UNR oplevede helt sikkert et enestående internationalt sammenhold og en styrket nordisk samhørighed, som nok så mange møder og konferencer ikke kan hamle op med.

- Vi forsøger nu at gøre sommerlejren på Utøya til en tilbagevendende begivenhed og de unge brugte i år en del af tiden på politiske resolutioner, som vi har fremsat nu under sessionen. Jeg foreslog bl.a. udenrigsministrene at udarbejde lederskabsprogrammer for ukrainske ungdomsledere om, hvordan man kan genopbygge demokratiske organisationer efter nordisk forbillede, tilføjer Emborg et par dage senere, da også Nordisk Råds session er slut. Her kan han også fortælle, at UNR fik øget sin årlige bevilling fra 600.000 dkr. til 840.000 - med god mulighed for optræning af tilskuddet i de kommende år.

Fra forum til organisation i egen ret

Inden vi når lørdagens afslutning har Rasmus Emborg og resten af UNR-præsidiet dog en mærkesag, som de gør alt for at få vedtaget.

UNR ønsker ikke længere blot at være et 'forum', men en organisation i egen ret - også juridisk, som Emborg udtrykker det fra talerstolen. I dag er UNR tilknyttet Foreningen Nordens Ungdom i Finland gennem en samarbejdsaftale, som indebærer at UNR nok har egne midler, men de administreres af den finske organisation.

Det viser sig dog snart, at der er bred støtte til forslaget, som bliver vedtaget enstemmigt - og med én blank stemme. Nu skal forslaget gennem-

bearbejdes og endeligt forelægges sessionen til oktober 2024.

Næste gang vi møder Emborg er til aftenens festmiddag, hvor den seriøse og formelle stemning afløses af en vis løssluppenhed på en restaurant på Oslos attraktive havnefront. Inden man går til bords, hiver vi atter Emborg til side for her på falderebet at få hans helt overordnede betragtninger om nordisk politisk samarbejde.

Vi er småstater i et stormagtsspil

- Vi møder en virkelig stor velvilje fra alle dele af det politiske spektrum, vel nok fordi vi evner at agere på tværs af politiske holdninger - og derfor kan de folkevalgte parlamentarikere spejle sig i os. Vi er jo alle sammen på det rene med, at Norden består af småstater i et stormagtsspil og at vi derfor må stå sammen.

- Denne overordnede forståelse for værdien af nordisk sammenhold tror jeg i al beskedenhed, at jeg har bidraget til i en periode, hvor jeg også selv personligt er blevet nordist og virkelig mærker, hvor meget det betyder, at vi har historie og skæbnefællesskab tilsammen. Jeg kan virkelig se mig selv i Norden, lyder det fra Rasmus Emborg, hvorefter han kaster sig ud i en 10 minutter lang takke-farvel-tale på engelsk om to års 'crazy ride', om stærk backup fra det professionaliserede sekretariat og personlig tak til en lang række af kollegerne. Herunder held og lykke til nyvalgte Anders P. Hansen fra Liberal Alliances Ungdom i Danmark.

Her kan du læse UNR-sessionens slutdokument: <https://unginorden.org/2023/10/31/unrs-lutdokumnet-2023/>

Rasmus Emborg sammen med Espen Barth Eide, under Nordisk Råds session, hvor Eide blot havde 14 dages anciennitet som norsk udenrigsminister efter at have siddet som miljø- og klimaminister et par år. Foto: Magnus Froderberg, norden.org.

Einar Már Guðmundsson har altid beskæftiget sig med litteratur og undersøgt litteraturens historie og sammenhæng med samfundets strømninger. Her er han fotograferet ved et stort litteraturmøde i Oslo i 2011. Foto: Johannes Jansson, norden.org.

Litteraturen

er vores hukommelse – skabt af store nordiske fortælletraditioner

Forfatteren Einar Már Guðmundsson er ikke bare forfatter og velkendt gæst i Foreningen Norden. Han studerer også litteraturens betydning for menneskers dannelse – og nordisk bevidsthed. Vi møder ham til en gennemgang af 100 års nordisk litteraturhistorie og den nye vækkelse i 60'erne.

Vi kan næppe opgøre det nøjagtige antal besøg, som Einar Már Guðmundsson har aflagt i en af Foreningen Nordens afdelinger. Men et halvt hundrede foredrag er det med sikkerhed blevet til gennem de seneste 30 år, siger den islandske forfatter i denne samtale om litteraturens dannelse af nordisk bevidsthed.

Guðmundsson er således et velkendt ansigt i Foreningen Norden, Folkeuniversitetet, Grundtvigsk Forum og masser af andre folkelige foreninger i hele Norden. Oftest som oplæser af egne værker. 25 romaner, digt- og novellesamlinger er det blevet til siden debutdigtsamlingen 'Frankensteins kup' i 1981 over Nordisk Råds Litteraturpris i 1995 til 'Islandske forbrydere', som er den seneste oversat til dansk, som alle hans øvrige bøger også er det. 'Islandske forbrydere' udkom 2021 og om et par måneder udkommer en ny roman, 'Thi kendes for ret', på dansk.

Møde med en litteraturformidler

Dette møde med Guðmundsson handler ikke om hans forfatterskab, men om litteratur.

- Litteraturen er vores hukommelse, den minder os om, hvad vi har glemt. Litteraturen er vores livsnerve, vores fundament, som er skabt af de store fortællinger og fortælletraditioner. I Norden har vi fra sagalitteraturens tid haft et stort virkelighedsbegreb, som især på Island har betydet åbne grænser mellem fantasi og virkelighed. Virkeligheden er magisk og derfor er genren magisk realisme jo nærmest overflødig, siger Einar Már Guðmundsson.

Sproget er litteraturens forudsætning og som de fleste islændinge har han altid kunnet begå sig på en blanding af nordiske sprog. Som dreng blev han flasket op med dansk og tog det med sig under sine studieår i København, og selvom engelsk i dag har erstattet dansk som første andetsprog på Island, mener han sagtens, at vi i Norden kan gøre os forståelige for hinanden på skandinavisk.

- Derfor kan man også finde fælles kendetegn blandt de nordiske forfattere. Alle har en lyrisk tone. Alle kredser om universets lyriske ensomhed, om lange afstande, om ensomme folk, der går egne veje. Det gælder Lagerlöf, Hamsun, Laxness, Heinesen, Strindberg og Nexø.

Ser Norden som en helhed

- Hvis en mexicaner ser på de nordiske landes kultur, vil han eller hun se os som en helhed, der består af iøjnefaldende stor digtekunst og store nedarvede fortællinger. Nu er jeg jo selv forfatter,

og derfor er det måske ikke så mærkeligt, at jeg opfatter den nordiske litteratur som den vigtigste markør for nordisk kulturel bevidsthed.

Guðmundsson har en forklaring på, hvorfor det befolkningsmæssigt beskedne Island rager op i litteraturen.

- Vi lever jo på civilisationens kant, dér hvor Vesteuropa definitivt holder op. I nyere tid havnede vi i en kulturkamp mellem øst og vest. Begge stormagter ville have os, og det benyttede både de og vi os af. Vi fik en let adgang til både amerikansk og russisk kultur, ja, stormagterne åbnede endda biblioteker i Reykjavik!

Kampen om vores sind

- Jeg nævner det for at understrege, at kampen om vores sind under den kolde krig gav os fornemmelsen af at være midt i et virvar. Jeg skrev selv et essay i Weekendavisen på 50-året for verdensbegivenheden på Island i 1972, da skakmestrene Bobby Fischer og Boris Spasskij mødtes. Nogle år senere mødtes den amerikanske præsident Reagan og hans russiske modpart Gorbatsjov også på Island. Island befandt sig i disse år på en international arena, men da muren faldt, var vi ikke længere så vigtige i stormagternes spil.

- Historisk set er vi til oprør. Islændinge har altid gjort oprør. Onde tunger påstår, at vi altid siger nej til det hele. Og det er da rigtigt, at vi er kritiske. Det er faktisk et nordisk kendetegn.

- Ser vi tilbage på tiden før os, altså før 2. verdenskrig, led vi i Norden af en form for mindre-værds kompleks. Rolige, fredelige og kedelige. Ikke nogen, der var værd at skrive om. Vi *følte* os små, og samarbejdet mellem de nordiske lande var begrænset. Ja, den tendens fortsatte til begyndelsen af 60'erne. Selv litteraturen blev sjældent oversat.

- Men så skete der noget. Ikke pludseligt, men der bredte sig en – bevidst og ubevidst – frygt for, at de nordiske nationer ville gå fra hinanden. Island mod vest. Finland mod øst. En ubehagelig fornemmelse. Mange ønskede et nordisk økonomisk marked for at styrke sammenhold og økonomi. Det blev ikke til noget, men der kom så meget andet. Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd, Foreningerne Norden og, ikke mindst, Nordisk Råds Litteraturpris i 1962. Man kan sige, at kulturelt og socialt samarbejde begyndte på et nyt niveau.

Troen på Norden vendte tilbage

- Der begyndte at opstå en langt stærkere fornemmelse af nordisk identitet på politisk, socialt og

kulturelt plan. Det kulturelle samarbejde voksede, og der blev givet penge til blandt andet oversættelsesstøtte. Der opstod en tro på, at vi kunne finde sammen igen. Mange politikere i 60erne tænkte nordisk på langt sigt, da de oprettede samarbejdsinstitutionerne. De satte skub i en folkelig bevægelse, som gennem 70erne smittede af på interessen for nordisk litteratur.

- Nordisk litteratur blev pludselig interessant ude i den store verden og meget af det nordiske,

Einar Már Guðmundssons forfatterskab er også kvantitativt imponerende. Her ses 'Universets engle', som blev hans store gennembrud i 1993, da den vandt Nordisk Råds Litteraturpris. Ved siden af ligger slægtsromanen 'Islandske konger' fra 2013. Foto: Vita Thomsen.

Gode ting sker langsomt

Einar Már Guðmundsson holdt hovedtale, da Foreningen Norden i Danmark fyldte 100 år i 2019. Vi bringer her et uddrag fra talen, hvor han uddyber betragtningerne om den nordiske litteratur og bevidstheds op- og nedture.

Nordisk Råds Litteraturpris blev første gang uddelt i 1962 og har siden fået følgeskab af priser inden for blandt andet film og musik; men nogle årtier tidligere, for nu slet ikke at tale om tiden omkring århundredeskiftet 1900, udgjorde den kulturelle debat i de nordiske lande i langt større grad en helhed. Georg Brandes blev beundret af islandske forfattere og studenter i København, og både norske og svenske forfattere trængte efter hans anerkendelse. Helt frem til 1930erne læste de skandinaviske folk hinandens bøger. Svenske bøger blev anmeldt i danske aviser, inden de blev oversat til dansk, og toneangivende forfattere var kendt i alle landene. På

den tid betragtede folk nordisk litteratur som en helhed, lidt ligesom man altid har gjort, når man så på de nordiske lande udefra.

Man kan betragte Nordisk Råds Litteraturpris og oversættelsesstøtten m.m. som forsøg på at genetablere denne situation, men projektet har ikke været ledsaget af noget fælles motto eller af højtidelige erklæringer, tværtimod har det bare været en proces, som lidt efter lidt har udviklet sig til noget særdeles bemærkelsesværdigt. Her kan man sige, at gode ting sker langsomt.

I årene efter krigen var udbredelsen af nordisk litteratur såre beskeden uden for Norden. Undtagelserne er

ikke mindst kulturen, blev efterhånden betragtet som en selvfølge blandt de unge.

- Fra 70erne handlede litteraturen om realisme og i 80erne var litteraturen mere præget af fantasi og poesi. For mit eget vedkommende, har jeg altid ønsket at få de to genrer til at hænge sammen!

Hvor dybt stikker den nordiske identitet og ønsket om nordisk samarbejde i dag?

- Dybere end vi tror. Men det kommer an på, hvordan vi definerer begreberne. På overfladen fungerer det nordiske, politiske samarbejde jo i stor harmoni og vi har lært virkelig meget af hinanden i Norden. De nordiske uddannelser er stærkt beslægtede og denne standard og styrke er ikke kommet af sig selv.

- På det sociale område har samarbejdet også opnået mange resultater. I det hele taget har

Nordisk Råd sat gang i mange processer, som måske ikke har sat sig øjeblikkelige spor, men som fungerer og har skabt en enestående social velfærd.

- Men spørger man folk i Norden, så viser der sig ikke noget større nordisk engagement. Der er ikke noget udbredt ønske om at involvere sig nordisk. Alligevel stikker det nordiske dybt, fordi langt de fleste mennesker svarer, at de sætter pris på det nordiske samarbejde og gerne ser, at det bliver til mere.

- Derfor er jeg optimistisk på Nordens vegne. Norden ligger nemlig dybt i os. Ja, selv mit eget islandske sprog skal nok overleve. Sproget trives, også i modsætningerne mellem øst og vest, som vi stadig er præget af på Island. Vi stivner ikke, når vi påvirkes af nye kulturelle strømninger. Vi fornyer os!
eø

så få, at de kun bekræfter reglen. Nogle har villet forklare denne kendsgerning ved at henvise til, hvordan nazismen misbrugte og forvrængede nordisk kultur. Det kan man dokumentere. De nordiske landes *brand* blev beskadiget, hvis man kan sige det sådan. De nordiske lande kunne ikke længere tale med én stemme, og henvisninger til nordisk kultur blev nok så tvivlsomme. Det tredje rige opkaldte ligefrem sin ekspansionspolitik efter nordisk kultur. Dette skal ikke forstås på den måde, at Norden var en stor spiller i dette begivenhedsforløb, men der skete et bestemt skred i kulturel henseende. Hertil kom, at de nordiske lande ikke længere udgjorde et bælte af vilde folkeslag, fascinerende i sin fjernhed. Endnu fjernere væsener dukkede op, og litteraturen gennemgik en rensende ild af eksperimenter. Samtidig var landene i Norden åbne for det, der kom udefra.

Men ikke nok med, at verden stort set havde været tonedøv, hvad Norden angik; de nordiske lande kunne i lange tider knap nok høre hinanden og kunne endda minde om fjerne slægtninge, der knap nok kender hinanden. I 60erne og 70erne lyttede vi kun til musik fra England og Amerika. Nu er den dominans for længst brast sammen. For nu blot at nævne et eksempel.

Jeg husker stadig, da jeg var et ungt menneske i København og mødte mine venner og diskuterede med dem på værtshuse og andre steder. Blandt dem var en norsk digter, som ligeledes var et ungt menneske og boede i København, og vi drøftede den mindreværdsfølelse, der herskede i kulturdebatten, hele denne isolationisme, som byggede på, at vi ikke var noget som helst, fordi vi var så små og ubetydelige, og at ingen bemærkede, hvad der foregik i vores lande. Verdenslitteraturen kom fra andre egne af Europa, fra Sydamerika og USA. Vi havde det simpelt hen for godt til at kunne skrive god litteratur. Sådan var stemningen. Det skrev aviserne om, og berømte personer lod sig citere for det.

Men dette billede svarede også i et vist omfang til virkeligheden. I litteraturen herskede nyrealismen, hvor værkernes budskab kom i første række; man talte om socialrådgiverromaner og den slags. I Danmark skete der et oprør imod dette på digtets felt, og romanen gik ind i en fornyelses- og foryngelsesfase, ikke mindst i Sverige, Norge og Island. I realiteten havde båndene aldrig været brudt. Dette var blot et eksempel på, hvordan tradition og fornyelse går i bølger. (uddrag)

Norden gør indtryk - med aftryk

Det kræver militærisk præcision at tilrettelægge og gennemføre 70 begivenheder med flere hundrede medvirkende fra hele verden over 10 dage. Dét var opgaven for folkene bag Den Nordiske Pavillon på COP28 i Dubai i december. Hvordan foregår det nordiske samarbejde om at vise Norden frem?

Nordisk Ministerråd har siden COP21 i Paris i 2015 vist grønne nordiske løsninger frem for verden under de internationale klimatopmøder, og næsten lige så længe har de nordiske demokratifestivaler haft nordiske telte.

Vi taler med de to teamledere, Josefine Carstad og Mikael Carboni Kelk, som har ansvar for henholdsvis COP-pavillonen og de nordiske demokratifestivalers nordiske aftryk. Begge teamledere har til opgave at få det nordiske samarbejde og de nordiske institutioner til at præsentere sig fra deres bedste sider.

Kravene til kvalitet og præcision er særligt store for netop Nordisk Ministerråd, som jo er selve krumtappen i alt offentligt nordisk samarbejde.

Hvis ikke Nordisk Ministerråd kan fremelske nordisk samarbejde, hvem kan så?

Store nordiske dagsordener

Josefine Carstad og Mikael Carboni Kelk fortæller samstemmende, at forberedelserne altid begynder med at teamet får samling på tidens store nordiske dagsordener. For begge teams er overliggeren den nordiske vision, der som bekendt taler om, at Norden skal være verdens mest bæredygtige og integrerede region i 2030.

For at gøre visionen til virkelighed prioriteres tre strategiområder i Nordisk Ministerråds arbejde i de kommende år: et grønt Norden, et konkurrencedygtigt Norden og et socialt bæredygtigt Norden.

Carstad fortæller, at COP28-pavillonen i Dubai er et resultat af teamets samarbejde med sektorrådgiverne i Nordens Hus i København og med medarbejderne i de fleste af ministerrådets 12 institutioner rundt om i Norden.

- Men før parterne kommer ind i billedet med deres indstillinger til konkrete events eller aktiviteter, nedsættes en referencegruppe, der sammen med kommunikationsafdelingen udarbejder en konceptbeskrivelse. Den peger på, hvad vi skal lancere og hvad vores budskaber skal være. Det gælder uanset om vi er på vej ind i en COP eller en af de nordiske demokratifestivaler. Vi er et stort hus med mange projekter, der har relevans for både klimaforhandlingerne og den grønne omstilling i mere bred forstand, så der vil være nogle dagsordener, der fylder lidt mere eller mindre fra år til år.

- Vi opstiller en række kriterier for de enkelte arrangementer og til det samlede billede, som teltet eller pavillonen skal tegne af det nordiske samarbejde. Det handler blandt andet om inklusion, diversitet og - på COP'erne - om at der skal være en stærkt international forankring. Det er jo vores grundlæggende opgave at fortælle, hvad vi gør i Norden og hvad vi finder vigtigt - i dialog med andre dele af verden. Specifikt for det grønne område er en af vores målsætninger at bidrage til en positiv udvikling af det internationale miljø- og klimasamarbejde.

Alle stemmer skal høres

- Når konceptet er beskrevet, begynder den interne indstillingsproces i ministerrådets eget regi. Men vi er også åbne for at andre kan byde ind, og vi er særligt opmærksomme på at give plads til dem, der ellers ikke har en stor stemme i offentligheden eller som ikke har adgang til COP'erne. Det kan være grupper af unge eller NGO'er uden større administrativ kapacitet. Deres stemmer vil vi gerne give plads til!

- Når indstillingerne er i hus, mødes vi i en referencegruppe af rådgivere, som læser ansøgningerne igennem og prioriterer og sammensætter et program i tråd med budskaber og koncept, siger Carstad.

Hendes kollega, Mikael Carboni Kelk, har ansvaret for den fællesnordiske optræden på Folkemødet, Almedalsugen, Arendalsugen og de fem øvrige demokratifestivaler i Norden, som i 2023 rummede hele 70 begivenheder.

- Hvert af de otte lande har naturligvis deres egne hold af medarbejdere, som heldigvis har masser af ideer. Men da de nordiske telte er under ledelse og finansiering af Nordisk Ministerråd, er det os, der godkender planerne, fortæller Kelk og understreger, at alle demokratifestivalerne omfattes af én overordnet strategi.

Sol og vind skal deles lige

- Vi skal blandt andet sikre, at nogle politiske temaer går igen i alle landene, men også anerkende, at nogle temaer er mere interessante i nogle lande

end i andre. Vi skal også have øje for, at begivenhederne skal indeholde både nordiske og nationale vinkler.

- Vi får flere ideer tilbudt, end vi kan imødekomme, og det betyder også, at vi skuffer nogle, når vi må prioritere anderledes. Vores overordnede rettesnor er altid både visionen og det aktuelle formandskabsprogram, og da vi således skal sikre den rette balance og betoning, kan det gå ud over en i øvrigt god ide. Men så får vi ofte plads til den på en anden måde eller næste gang.

- På de nordiske festivaler har vi ikke samme krav til international betoning, som under COP. Her handler det især om at vise Norden og nordisk samarbejde frem for en nordisk målgruppe af interessenter. Desuden har vi et stærkt ønske om reelt at involvere de målgrupper, vi kommer i berøring med. De nordiske civilsamfund rummer enorme ressourcer, som vi gør alt for at motivere og engagere på festivalerne, ligesom vi involverer erhvervslivet i vores debatter, siger Kelk.

Teamlederne fra Nordisk Ministerråd, Josefine Carstad og Mikael Carboni Kelk foran hovedindgangen til COP28 i Dubai, den største by i De Forenede Arabiske Emirater. Foto: Andreas Omvik, norden.org.

Skotland og Skandinavien: **Forbindelserne er på vej tilbage**

Skandinavien og Skotland har haft tætte forbindelser siden år 795 og Skotland har senest åbnet et nordisk kontor i København. Vi besøger lederen af Scandinavian Studies på universitetet i Edinburgh for at få en gennemgang af de historiske bånd, men mest af alt de nutidige.

Da Nordiske spørger Alan Macniven, om han kan fremvise et håndgribeligt bevis på historisk forbindelse mellem Skandinavien og Skotland, rejser han sig resolut og leder os ud af sit kontor på Edinburgh Universitet og ned i gården. Her slår han ud med armene og præsenterer en 1000 år gammel runesten, som vi vender tilbage til allersidst i artiklen.

Vores opgave i Edinburgh er at få begreb om de historiske relationer over Nordsøen.

Når vi taler med dr. Alan Macniven, der leder Scandinavian Studies på universitetet, står det hurtigt mejslet i granit, at de historiske og kulturelle bånd til de nordiske lande er stærke, og at udvekslingen af varer over havet har været intensiv i mange hundrede år.

Vi begynder i år 789.

- Vi ved fra overleverede krøniker, at en horde af 'Danes' invaderede Portland i Dorset i 789. Danes var ikke danskere, men synonym for vikinger, der i dette tilfælde kom fra Hordaland i Norge. De første vikingers angreb mod det, der nu er skotsk territorium, fandt sted i 795 mod klosteret på øen

Iona. Det var starten på en norsk kolonisering af store dele af det nuværende Skotland. Folk fra Sydvestnorge bosatte sig især på Hebriderne, Orkneyøerne og Shetlandsøerne og lærte de lokale sprog.

- Forbindelserne varede ved i middelalderen, hvor kongedømmerne systematiserede handelen og plejede personlige relationer og indgik ægteskaber på kryds og tværs. Vi kan tydeligt fornemme en samhørighed mellem Skotland og Skandinavien, fortæller Macniven, som selv læser dansk uden problemer, mens hans talte skandinaviske sprog, er et imponerende svensk.

- Da de skotske og engelske parlamenter dannede United Kingdom i 1707, gik det ud over forbindelserne til Danmark, Norge og Sverige. Der var ganske vist i en årrække livlig trafik af skotske lejesoldater til Danmark, Tyskland og de baltiske lande. I nyere tid har norske hvalfangere nydt godt af skotsk mandskab og skotske skibsmotorer var senere i høj kurs i Norden. Men først for omkring 50 år siden begyndte interessen at blomstre igen.

Det var især olien, der fik genetableret kontakterne ved at udveksle folk og teknologi mellem Aberdeen og Norge, og i de seneste 10-15 år er det skotske parlament blevet mere og mere inspireret af Norden, siger Macniven.

For halvandet år siden åbnede den skotske regering et nordisk kontor på den britiske ambassade i København. Formålet er at styrke forbindelserne, også de økonomiske, til Norden samt gøre Skotland bedre i stand til at gennemføre den grønne omstilling.

Alan Macniven giver et par andre eksempler på den gensidige afsmitning.

- Fra 2016 har alle nye mødre i Skotland fået en finsk inspireret baby-box, bestående af en vugge fyldt med alt, hvad man har brug for i den første tid med en baby. Finland har verdens laveste spædbørnsdødelighed og denne gave fra den skotske stat skal være med til at nedbringe dødeligheden blandt skotske børn.

I det hele taget er den skotske administration meget optaget af nordiske og arktiske forbindelser

og har endda oprettet en nordisk og arktisk enhed i tilknytning til regeringen.

Macniven ser dog sin egen sektor, undervisning og uddannelse, som området med det helt store potentiale i skotsk-nordisk samarbejde.

- Vi oprettede Scandinavian Studies i 1987 og det er i dag det ene af to tilbageværende steder i UK, hvor vi underviser i dansk, norsk og svensk. Vi har i dag udveksling med seks universiteter i Uppsala i Sverige, Aarhus og Københavns Universitet i Danmark samt Oslo, Bergen og Tromsø i Norge.

Der er i det hele taget grøde i undervisningssektorens internationale interesse, lyder det fra Macniven.

- I de sidste par år har vi hjulpet med at formidle Edinburgh University-medlemskab af paraplyorganisationen University of the Arctic. Det er her, vi kommer til at netværke med Arktis og arktisk-orienterede partnere. Vi har også haft kontakt med det svenske 'Samarbetsnämnden för Nordenundervisning i utlandet'.

- Der er også en livlig trafik af gymnasieklas-

Alan Macniven ved den svenske runesten med betegnelsen U 1173, som i 200 år stod glemt i skyggen af Edinburgh Castle, men i 2023 atter kom til ære og værdighed som symbol på skotsk-nordisk samhørighed. Foto: Esben Ørberg

Dette er høsten af skotske bøger om Danmark i en tilfældig boghandel i Edinburgh. Der er endnu flere på markedet og det er et tegn på, at interessen for Danmark og Norden er stigende i Skotland.
Foto: Esben Ørberg

ser fra Norden, som bliver sat sammen med vores egne studerende og det er tydeligt, at de fleste fortsætter med at have kontakt – i det mindste online.

- Interessen forplanter sig i høj grad til de voksne, hvor vi siden 50'erne har haft et program kaldet Northern Scholars, som indbyder nordiske og baltiske universitetsansatte til at holde forelæsninger i Edinburgh. Endelig har vi en slags kultur-praktik, hvor vi inviterer nordiske forfattere på ophold mod at de giver offentlige forelæsninger.

Macniven er helt sikker på, at tiden arbejder for at Skotland bliver yderligere befrugtet af nordiske erfaringer, værdier og nordisk tankegang.

- Der er ingen tvivl om, at Skotland er et slags socialdemokratisk område, og at skotterne, mere end englænderne, er politisk indstillet på at skabe et velfærdssamfund som det danske, norske og svenske.

- Der er en ambition om at få et mere fair og solidarisk samfund, hvor det hverken handler om at alle betaler hver sit eller at alle er lige, men at vi bygger samfundet på en universel tanke om fælles, solidarisk ansvar. Vores sociale værdier her i Skotland sikrer allerede gratis undervisning, også på universiteterne, gratis medicin og gratis skolemåltider. Det er værdier, som sikrer, at samfundet får meget mere tilbage end de faktiske omkostninger.

- Vi har meget mere til fælles med Norden end det kolde og regnfulde vejr, konkluderer Macniven, selvom han erkender, at den menige skotte ikke på samme måde som han og hans kolleger er optagede af Norden.

- Den skotske offentlighed kender Ikea, Lego,

Nordic Noir, Ny Nordisk Mad og de fleste ved, at Finland er blevet medlem og Sverige er på vej ind i Nato. Men det er da frustrerende for os, som har Norden tæt inde på livet, at det går langsomt med at øge befolkningens interesse for nordiske værdier. Men det går trods alt den rigtige vej.

- Det vil hjælpe, hvis vi bliver medlem af Nordisk Råd. Vi er jo nordiske! Indtil 1400-tallet var dele af det nuværende Skotland endda juridisk en del af Norden. Vi har så meget at være fælles om og dermed også meget at berige hinanden med, lyder det fra Macniven.

Vi vender tilbage til runestenen i universitetets gård, som Alan Macniven kaster et blik på hver morgen, når han er på vej til kontoret.

Stenen har en fantastisk historie.

Det er 1000 år siden Ari lod indskriften riste: 'Ari ræisti stæin æftir Hialm, faður sinn. Guð hialpi and hans'. På moderne dansk: 'Are rejste denne sten til minde om sin far Hjælm. Gud hjælpe hans sjæl'. Stenen stod i det nordvestlige Uppland i Sverige indtil slutningen af 1700-tallet, hvor en skotsk-svensk adelsmand opbyggede en stor handelsforretning i området. Hans stedsøn Alexander Seaton kom senere til for at hjælpe med forretningen, men hans store interesse var udgravninger, og da han fik øje på stenen, lod han den i 1787 fragte til Edinburgh som gave til det skotske antikvariske selskab.

I 1821 skænkede selskabet stenen til Edinburghs handlende, som dog lod den gro til i næsten 200 år.

Men pludselig i 2014 blev stenen en avishistorie og folkestemningen krævede istandsættelse og en ordentlig placering. Desuden var stenen meget udsat og dens blivende placering er nu den lille plads ved universitetet – lige neden for Scandinavian Studies, hvor den blev gen-afsløret i fin stand ved en højtidelighed i marts 2023.

Tilbage i Uppland, hvor risteren Erik gjorde hele 20 runesten i første halvdel af 1000-tallet, står nu en bemalet kopi udført af den nutidige mester Kalle 'Runerister' Dahlberg.

eø

Faglig Kommentar:

Integreret nordisk byggemarked – hvad skal der til?

De nordiske bygge- og boligministre har ambitionen om at gøre Norden til det mest integrerede byggemarked i verden. På de store linjer er reglerne da også ensartede, men ikke i detaljerne. Eksempel: I Danmark skal dørene i lejligheder åbnes indad – i Sverige udad. Kjell Nilsson har forslag til løsning til ensartet bygningsreglement.

Af Kjell Nilsson

Foto: Johannes Jansson.

På et ministermøde i Stockholm i maj 2018 blev der vedtaget en fælleserklæring om at 'fremme et styrket og integreret byggemarked i Norden ved at arbejde for at fjerne barrierer, der begrænser mulighederne for at bygge i andre nordiske lande til gavn for de nordiske borgere, ejendomssektoren og byggebranchen' samt en vision om 'et sammenhængende marked for byggeri i Norden, der sikrer bedre og billigere byggerier'.

Blandt de nævnte tiltag er primært øget samarbejde mellem de statslige planmyndigheder om harmonisering af bygningsreglementet. På det efterfølgende ministermøde i Reykjavik i oktober 2019 blev vigtigheden af at harmonisere bygningsreglementet mellem de nordiske lande gentaget, og en styregruppe for fælles bygningsreglement blev udpeget.

Hvis reglerne var mere ensartede, ville det være lettere at etablere et fælles nordisk byggemarked med øget konkurrence og dermed pressede priser til følge, hvilket er særligt vigtigt i en branche præget af negativ produktivitet, det vil sige, at byggeomkostningerne er steget hurtigere end kostprisindeks.

Læg dertil, at Norge, Sverige og Island er de lande, der sammen med Schweiz har de højeste byggeomkostninger i Europa. Danmark og Finland har også byggeomkostninger, der klart overstiger det europæiske gennemsnit.

Djævelen er i detaljerne

Ved første øjekast burde problemet være overkommeligt. De nordiske lande har samme type plan-

system, nogenlunde ens udfordringer med klimaet og samme ambitioner i forhold til miljøkrav, energibesparelser og tilgængelighed. Det er i detaljerne, at landene er forskellige.

Ifølge reglerne om tilgængelighed skal der være plads til kørestol foran toiletsædet i Sverige, men i Norge skal der være plads til siden. Når det kommer til tilgængelighed, stiller finske regler krav om, at badeværelserne skal kunne klare en vanderadius på halvanden meter, hvilket betyder, at danske og svenske badeværelser ofte er for små.

Svenske trapper er for smalle til de islandske brandsikkerhedskrav og ifølge danske regler skal lejlighedsdørene åbne indad, så de ikke blokerer flugtvejene, når de åbnes, mens det i Sverige er påkrævet, at dørene åbner udad for at lette evakueringen af lejlighederne. De islandske brandsikkerhedsbestemmelser kræver, at alle lejligheder over terræn skal have altan, mens de norske stiller krav om, at der skal være sprinklere i rummene.

Spørgsmålet er langt fra nyt

Spørgsmålet om harmonisering af bygningsreglementet er langt fra nyt. Reglerne om støj kan tages som et eksempel på vanskelighederne ved at blive enige om et fælles regelsæt.

Nordisk Komité for Bygningsbestemmelser (NKB), der blev dannet i 1971, fik i midten af 1970'erne nedsat en arbejdsgruppe med opgaven at koordinere støjreglerne. I 1978 udgav gruppen 'Guidelines for Building Regulations Concerning Sound Precautions'. Alle lande overtog anbefalingerne og omkring 1980 var støjreglerne stort set identiske for boliger, skoler, børnehaver, hospitaler, plejehjem og hoteller i Norden.

I løbet af 1980'erne begyndte landene dog at revidere reglerne hver for sig og uden gensidig koordinering. I begyndelsen af 1990'erne stod det klart, at reglerne ikke længere var de samme, og at nogle lande også havde planer om yderligere ændringer uden at koordinere med de øvrige nordiske lande.

På den baggrund blev der i 1993 nedsat en ny arbejdsgruppe for at harmonisere reglerne og få indhentet forspringet til landene med mere ambitiøse støjkrav. Arbejdet mandede ud i et forslag til en fælles standard for klassificering af støj i boliger, som blev sendt til afstemning. Alle undtagen Sverige stemte for forslaget. Norge, Danmark, Island og Finland har nu til gengæld overtaget de fælles regler, mens Sverige har en tilsvarende standard men med en anden opdeling i lydklasser

Kjell Nilsson peger i denne kommentar på at et utal af forskellige i de nordiske landes bygningsreglementer forsinker og i værste fald forhindrer visionen om et integreret byggemarked i Norden. Foto: Mats Holmström.

og en vis forskel i forhold til kravene i bygningsreglementet.

Politisk pres er en nødvendig betingelse

En vigtig grund til, at folk ikke er kommet videre, er vaner og traditioner. Embedsmænd i hvert land er vant til reglerne i deres eget land og ønsker ikke at opgive privilegiet ved at designe og fortolke dem på deres egen måde. Der er også frygt for at miste en vis fleksibilitet, fordi fælles nordiske regler bliver mere besværlige at ændre. Derfor argumenterer mange for, at man bør koncentrere sig om nye regler, fordi ingen så har låst sig fast på forhånd. Et eksempel på et sådant område er kravene til livscyklusanalyser af byggevarer, hvor et harmoniseringsinitiativ er i gang under ledelse af det finske miljøministerium.

Erfaringerne indtil videre er ikke særlig positive, processen er langsom og uden pres fra oven er det nemt at hænge fast. Svenske Boverket opgav for eksempel sine forsøg på at harmonisere reglerne for tilgængelighed. Derfor er en politisk bindende aftale på ministerniveau nødvendig, ellers havner embedsmænd nemt i en blindgyde. Jeg fraråder også kraftigt at udvælge visse regler som pilotundersøgelser, det gør det bare nemmere at undgå hovedproblemerne. Det er nok, at forskellene forbliver inden for ét område, for at muligheden for præfabrikation af bygningselementer går tabt. Harmonisering af bygningsreglementet bør ske gennem én parallel proces, der omfatter hele lovgivningsrammen.

Mindre detaljerede regler

Frem for alt er der to faktorer, der gør forholdene bedre i dag, end de har været længe. Den ene er tendensen til at gøre bygningsreglementet mindre detaljeret, det andet handler om digitaliseringen af byggeprocessen.

Intentionen bag mindre detaljerede regler og at mere ansvar overføres til byggebranchen er at skabe mere plads til tekniske innovationer og mere effektive løsninger og dermed fremme øget konkurrence. I Sverige er Boverket i gang med en revision af Boverkets bygningsreglement (BBR). De nye regler, der indføres gradvist i 2023, bliver enklere, fordi de kun indeholder ufravigelige krav, og fordi reglerne får samme struktur og detaljeringsgrad, hvad enten det drejer sig om brandsikring, energi, støj eller indeklima. Bestemmelserne i det danske bygningsreglement er hovedsageligt formuleret som funktionskrav i form af dimensionelle specifikationer eller med henvisning til en bestemt klasse ifølge en standard.

Digitalisering og grøn omstilling

Digitaliseringen af byggeprocessen kræver maskinlæsbare krav, hvilket igen kræver en klar og entydig terminologi, hvilket er en nødvendig forudsætning for harmonisering af reglerne. Som det næststørste industrielle økosystem inden for EU med beskæftigelse af 25 mio. mennesker, understreger EUs industristrategi behovet for både digitalisering og en grøn omstilling af byggebranchen.

Takket være udviklingen mod mere funktionsbaserede og mindre detaljerede krav, samt de krav, en digitalisering af byggesektoren stiller, er betingelserne for en harmonisering af bygningsreglementet i Norden bedre, end de har været i meget lang tid. En forudsætning er dog, at der er et bindende krav fra de ansvarlige ministre for de ansvarlige myndigheder i det enkelte land om, at 'ingen må forlade lokalet, før en løsning er aftalt'.

Et konkret forslag til handlingsplan

Der er blevet gjort opmærksom på spørgsmålet i Europa-Kommissionen og hos AEBR, som er sammenslutningen af europæiske grænseregioner. Jeg har på vegne af AEBR udarbejdet et forslag til handlingsplan for harmonisering af bygningsreglementet i Norden, som blev præsenteret på et seminar i Oslo tidligere i år, som var arrangeret af AEBR, Svi-nesundskomiteén og Nordisk Ministerråd.

For at gennemføre harmoniseringen foreslår jeg at nedsætte nordiske arbejdsgrupper inden for følgende fem områder: 1) Tilgængelighed, universelt design; 2) Eurokoder, dimensionering, CPR (Construction Products Regulation); 3) Energi, isolering, kuldioxidemissioner, livscyklusanalyse; 4) Brandbeskyttelse, sikkerhed, arbejdsmiljø; 5) Hygiejne, sundhedsaspekter (støj, dagslys, ventilation, radon mv.). Arbejdsgrupperne med repræsentanter for byggebranchen, nationale myndigheder og mindst én national ekspert (forsker) fra hvert land har til opgave at identificere ligheder og forskelle mellem de nordiske landes regler og foreslå en fælles nordisk standard.

Hvis den politiske vilje er til stede, burde det være muligt at blive enige om fælles nordiske bygge- og byggegrønt i 2025. Det vil i så fald være et godt konkret eksempel på et vellykket nordisk samarbejde og et vigtigt skridt mod et fælles nordisk byggemarked.

Dr. Kjell Nilsson, landskabsarkitekt mdl, seniorrådgiver, Nilsson Landscape, tidligere direktør for Nordregio og adjungeret professor ved Københavns Universitet

Nordisk Ministerråds
generalsekretær Karen
Ellemann byder velkommen
til jubilæumskonferencen i
Nordens Hus i København.
Foto: Andreas Omvik.

Mobilitetskontor med succes, men er det nok?

Info Nordens første 25 år blev i oktober fejret med maner. Men selvom tjenesten har dokumenteret succes, lyder det fra alle sider: Det er slet ikke nok, hvis vi skal blive verdens mest integrerede region.

Vi skal have langt smidigere nordisk integration, hvis vi skal leve op til statsministrenes vision for 2030 om Norden som verdens mest integrerede region. Sådan lød det fra Nordisk Ministerråds gene-

ralsekretær **Karen Ellemann**, da hun talte på Info Nordens jubilæumskonference i oktober.

Begrebet integration er blevet det store dyr i nordisk samarbejde, siden det blev bærende for visionen, og sandt er det, at Info Norden får over 5000 henvendelser om året om bevægelighed og mobilitet i Norden, hvilket er en fordobling på fem år. Og sandt er det, at flere end en mio. borgere har flyttet fra et land til et andet nordisk land i Info Nordens levetid.

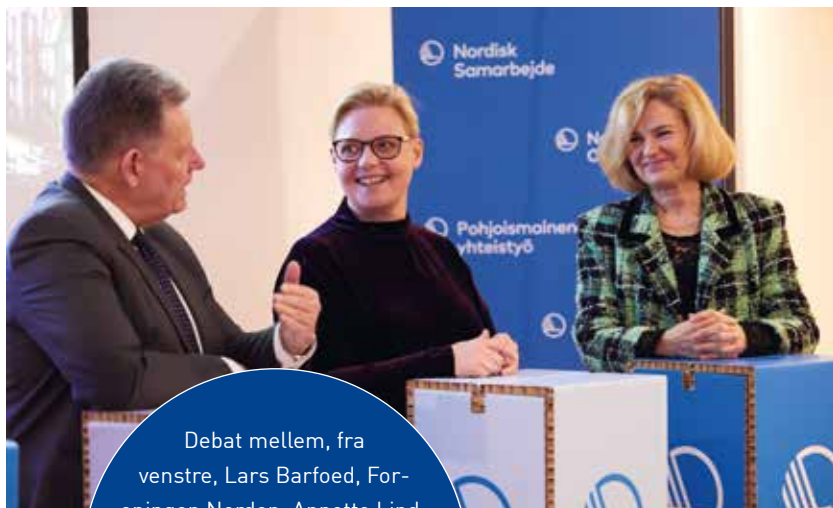
Men integrationen snegler sig afsted, lød det fra mange sider på jubilæumsdagen i Nordens Hus, som huser Nordisk Ministerråd, der driver Info Norden sammen med Foreningerne Norden.

Bertel Haarder (V), tidligere minister og præsident for Nordisk Råd:

- Vi har SÅ mange rapporter om nordisk integration og samarbejde liggende. Fisk dem op og kom i gang!

Johan Strang, do-
cent og leder af Center
for Nordiske Studier ved
Helsingfors Universitet i panel-
samtale med Bertel Haarder,
tidl. minister og præsident
for Nordisk Råd. Foto:
Andreas Omvik.

Debat mellem, fra venstre, Lars Barfoed, Foreningen Norden, Annette Lind, MF (S), Nordisk Råd og tiltrædende generalkonsul i Flensborg samt Katja Nordgaard, den norske ambassadør i Danmark. Foto: Andreas Omvik.

Anna Lundgren, seniorrådgiver i Nordregio, efterlyste især et fællesnordisk ID. Foto: Andreas Omvik.

Johan Strang, docent og leder af Center for Nordiske Studier ved Helsingfors Universitet:
 - Vi var vel tættere ved realisering af den nordiske vision i 1960, end vi er nu. Vi samarbejder bedre end nogen sinde i EU og i Nato, det samme gør private virksomheder og organisationer. Men det politiske samarbejde i Norden har brug for en revision af Helsingforsaftalen.

Råds forslag som egentlige beslutningsforslag. Og hvorfor ikke afholde direkte valg til Nordisk Råd hvert fjerde år? Det vil øge interessen for Norden og for nordisk mobilitet og integration.

Barfoeds forslag blev i øvrigt støttet af Bertel Haarder, såfremt valget bliver kædet sammen med valg til Europa-Parlamentet.

Anna Lundgren, seniorrådgiver i Nordregio:
 - Gør det dog muligt at identificere sig digitalt overalt i Norden, gør det let og gennemsigtigt at betale skat på tværs og støt nordisk kultur og sprog i langt højere grad.

Annette Lind MF (S), vicepræsident for Nordisk Råd indtil 1. april, hvor hun bliver generalkonsul i Flensborg:
 - Lad os nu få et ministerråd for transport. Alene turen med tog fra København til Oslo tager jo en evighed.

Lars Barfoed, tidligere minister, formand for Foreningen Norden, Danmark:
 - Giv Nordisk Råd større kompetence. Start med at parlamenterne begynder at behandle Nordisk

Info Norden

Info Norden er en informationstjeneste, som finansieres af Nordisk Ministerråd og i Danmark administreres af Foreningen Norden. Formålet er at lette fri bevægelighed i Norden, hvad enten det handler om arbejdstagere, uddannelsessøgende, virksomheder eller bare almindelige rejsende.

Info Nordens websider besøges årligt to mio. gange og har leveret svar til 70.000 personer om forskellige grænsehindringer.

Web: norden.org/info-norden

Kan Norden spille en rolle i konflikten om Vestsahara?

FN har en fredsbevarende styrke i Vestsahara, den tidligere spanske koloni, som i 50 år har været besat af Marokko. Konference på Christiansborg viste, at danske politikere vil forsøge at få Norden til at bidrage til en løsning.

Af Ingrid Pedersen

Konflikten i Vestsahara, der begyndte i 1975, da Marokko besatte den tidligere spanske koloni, Vestsahara, er glemt af de fleste, men den ulmer stadig og FN, der har den fredsbevarende styrke, MINURSO, i området, advarer om, at nye sammenstød mellem uafhængighedsbevægelsen Polisario og Marokko kan få konflikten til at brede sig til nabolandene.

-Det er vigtigt, at vi får det sat på dagsordenen, siger Annette Lind, MF (S), vicepræsident i Nordisk Råd og medlem af Udenrigspolitisk nævn. Hun deltog i november i en konference, som FN-forbundet holdt på Christiansborg. Temaet var, hvordan de nordiske lande kan bidrage til en løsning af konflikten.

Annette Lind understreger også, at der er risiko for at konflikten breder sig, og hun mener, at de nordiske lande skal være mere skarpe i forhold til international lov og manglende overholdelse af menneskerettighederne i det besatte land.

-Vi skal bruge alle de kanaler, vi har, for at få konflikten afsluttet – ikke kun på grund af risikoen for, at konflikten breder sig, men især af hensyn til de mennesker, der har boet i flygtningelejre i næsten 50 år, siger hun.

Flere af konferencens deltagere pegede på, at

de nordiske lande kan bruge Danmarks eventuelle plads i FNs Sikkerhedsråd i 2025-26 til at presse på for at finde en løsning.

-Jeg tror, vi skal dele det op, for i Nordisk Råd har vi jo ikke nogen kompetencer til at handle, men vi kan rådgive vores regeringer, siger hun og tilføjer, at de nordiske lande har erfaringer med både menneskerettigheder og konfliktløsning.

-Jeg vil i hvert fald snakke med Nordisk Råds præsidium om at lave en resolutionstekst, så vi kan arbejde videre med sagen, og få de nationale regeringer til at gøre det samme, lover hun.

Hun mener også, at de nordiske lande bør være skarpere på Marokkos brud på international lov, når landet tager råstoffer fra det besatte land.

-Det er eventuelt noget, man kan tage op i Nordisk Ministerråd, foreslår hun og fremhæver, at alle skal trykke på de knapper, de har, for at få sagen på dagsordenen.

-Og så er det jo ikke kun politikere, der har overset Vestsahara. I journalister skriver jo heller ikke ret meget om sagen, siger hun.

Danmark bør følge Sverige

Også Christian Friis Bach (R), der deltog i konferencen, siger, at de nordiske lande har en rolle at spille.

- Sverige er i flere sammenhænge gået forrest

Da Vestsahara i 1975 skulle afkoloniseres, blev den lovede folkeafstemning, der skulle afgøre landets fremtid, aldrig afholdt på grund af det magtvakuum, der opstod i Spanien i forbindelse med diktatoren Francisco Francos død. I stedet blev landet besat af de to nabolande, Marokko og Mauretanien, og saharawierne flygtede ud i ørkenen, hvor de blev bombet af marokkanske fly. I 1976 fik de lov til at krydse grænsen til Algeriet, hvor de fortsat bor i flygtningelejre nær byen Tindouf.

Mauretanien trak sig hurtigt ud af landet, og Marokko besatte også den sydlige del.

Besættelsen blev bekæmpet af uafhængighedsbevægelsen Polisario, der fortsat kræver, at den lovede folkeafstemning bliver afholdt. I 1991 indgik Marokko og Polisario en våbenhvile, som overvåges af FNs fredsbevarende styrke MINURSO. Indtil for nylig er våbenhvilen blevet overholdt, men der har været enkelte sammenstød med dødelig udgang og der er frygt for, at konflikten breder sig.

Marokko har hidtil kunnet forhindre afholdelse af en folkeafstemning og vil ikke indgå konstruktivt i de forhandlinger, FN etablerer mellem de to parter. Marokko vil kun diskutere sit eget 'autonomiforslag', som er uspiseligt for Polisario, da det reelt fastholder Marokkos magt over landet.

Ingrid Pedersen er journalist, har fulgt konflikten i Vestsahara gennem mange år og deltaget i støttee arbejde til fordel for Vestsahara.

– bl.a. i EU, og her kunne Danmark følge Sveriges eksempel, foreslår han.

–Israel er jo et eksempel på, hvor galt det kan gå, når vi for længe vender det blinde øje til en konflikt, nævner han, og lover, at Radikale Venstre vil presse på, hvis Danmark får en plads i Sikkerhedsrådet og kan bruge posten til at fremme en løsning. Han mener, det kunne være en god sag for Danmark at engagere sig mere i.

Vestsaharas ambassadør i FN, Sidi Omar, deltog også i konferencen, og han siger:

–Hvis Marokko får sin vilje, underminerer det international lov, fordi vi ikke fik lov at stemme om vores egen fremtid, da den spanske kolonitid ophørte. Vi har ret til selvbestemmelse, ret til at leve som et folk og bestemme over vort eget lands ressourcer.

Den tidligere danske generalmajor Kurt Mosgaard, der i en periode var chef for MINURSO, tror også, de nordiske lande kan spille en rolle i en løsning, hvis de samarbejder og lægger pres på både EU og FN.

–Resten af verden synes jo også, det er lidt dobbeltmoralisk, at vi har én holdning til angrebet på Ukraine og en anden, når det drejer sig om Afrika, siger han.

Marokko var også inviteret til konferencen, men ønskede ikke at deltage.

Flygtningelejrene er velfungerende.

Alle børn går i skole, der er hospitaler, radio- og tv-station og internetadgang. Foto: Ingrid Pedersen.

Livline for Færøerne og politisk træningsbane for unge

Færøerne har ikke mange internationale fora at begå sig i. Derfor er Nordisk Råd af enorm betydning, siger Færøernes 29-årige justitsminister og minister for nordisk samarbejde Bjarni Káráson Petersen. Men Nordisk Råd fungerer også som politisk træningsbane for unge, og den benyttede Bjarni Káráson Petersen sig af.

Bjarni Káráson Petersen viser rundt i kontoret og præsenterer udsigten over solrige Torshavn i sne-dragt. Her fra Lagtingets træbygning er Færøerne blevet politisk styret siden år 900. Vi befinder os på det lille klippefremspring i Tinganes, Torshavns gamle bydel, i verdens måske ældste parlament – endda en smule ældre end islandske Altinget.

Indtrykket af at 'befinde sig' stammer fra en kameraforbindelse i en computer, som Bjarni Káráson Petersen fører ud gennem vinduet til ære for Nordiskes hjemmesiddende – i den sydlige del af rigsfællesskabet godt 1800 kilometer mod sydøst.

Vi møder en ung mand på 29 år med kometkarriere i nordisk ungdomspolitik, en karriere som foreløbig har bragt ham i stolen som Færøernes justitsminister, kommuneminister (svarende til indenrigsminister i Danmark, red.) og minister for nordisk samarbejde.

Opdragelse i UNR

Bjarni Káráson Petersen er fra det liberale parti Framsókn, der går ind for færøsk selvstændighed, og det var også dette parti, der bragte ham ind i Ungdommens Nordiske Råd, UNR, for snart ti år siden, hvor han siden blev vicepræsident – efter at have tabt præsidentvalget med få stemmer.

Nu sidder han som etableret politiker og reflek-

terer over betydningen af UNR og de seneste års udvikling.

- Det har på alle måder været en fantastisk politisk træningsbane for mig og mange andre at være med i UNR og naturligvis især i præsidiet. Vores politiske karrierer fik luft under vingerne i UNR og gav os et kæmpe netværk.

Derimod var det mere sparsomt, hvad Bjarni Káráson Petersen fik udrettet rent politisk i sine fire UNR-år fra 2014 til 2018.

- Vi kunne lytte og observere og blev mødt med stor velvilje. Men vi havde ikke mange chancer for at opnå indflydelse. Måske skubbede vi ikke hårdt nok på, og måske lod vi os passivisere lidt i velviljen fra de kendte og etablerede politikere, siger han og tilføjer, at han under sessionen i oktober sidste år i Oslo oplevede, at de unge har fået en helt anderledes markant stemme end tidligere.

- De unge har fået betydelig større formaliseret indflydelse og det styrker tydeligvis deres engagement. Det var fint at opleve Rasmus Emborg bruge sin taleret og stille spørgsmål i salen til både stats- og udenrigsministre. UNR-præsidenten sidder jo også med i selve præsidiet og det giver jo en stærk træning i at forhandle og indgå aftaler.

Forhandlingens kunst

Bjarni Káráson Petersen har læst politik og administration på Aalborg og Færøernes Universitet, uden dog at tage afgang endnu, men det er heller ikke der, han har lært det politiske håndværk.

- UNR er det perfekte sted at lære forhandlingens kunst. For mig var det lidt af en åbenbaring at forstå, at man godt kan skabe aftaler med andre unge, som man er fuldstændig uenig med.

Bjarni Káráson Petersen kommer ikke fra et af de store færøske familiedynastier, som har fremavlet en stor del af Lagtingets medlemmer gennem tiden.

- Min vej ind i politik skyldes en stor kærlighed til historie og interesse for samfundets indretning. Hvorfor er vi en del af Danmark? Hvorfor går det færøske politi i danske uniformer?

- Jeg har altid haft en liberal tankegang og har derfor aldrig tilhørt det socialt- og værdi-konservative samfund, som dominerer Færøerne. Jeg vil-

le ændre – og det vil jeg stadig. Som justitsminister arbejder jeg lige nu for at få ændret abortlovgivningen og jeg har altid ønsket bedre rettigheder for homoseksuelle og LGBT+-personer.

Bjarni Kárason Petersen er nordisk om en hals, og det skyldes ikke alene hans indlejrede værdsættelse af det nordiske kulturfællesskab.

- Det nordiske samarbejde er et af de få multinationale samarbejdsfora som Færøerne er medlem af, og vi hælder meget mod Norden. Vi er et lille samfund, som har særlig stor gavn af at samarbejde med vores naboer. Derfor mener jeg heller ikke, at det går for langsomt med det nordiske samarbejde eller at Nordisk Råd er en kaffeklub. Det nordiske samarbejde er, hvad man gør det til. Hvis man vil, så kommer der resultater. Det kan tage tid, men sådan må det være, når samarbejdet baseres på bred politisk forankring, siger han og ser frem til, at det må lykkes at få Helsingfors-aftalen revideret og opnå fuldgyldigt færøsk medlemskab af Nordisk Råd.

Stort potentiale i samarbejde om beredskab

Bjarni Kárason Petersen udtrykker dog ikke lutter tilfredshed med det nordiske samarbejde.

- Det har længe været politisk blokeret at kunne

samarbejde på forsvars- og sikkerhedsområdet, som Helsingforsaftalen jo også begrænser. Men indtil vi får ændret aftalen, bør vi stå mere sammen. Tidligere kunne modstanden forsvares med at Sverige og Finland ikke var medlemmer af Nato, men med et aggressivt Rusland og øget storpolitisk interesse for Nordatlanten, Arktis og Østersøen, er trusselsbilledet blevet et helt andet på få år. Jeg ved godt, at Danmark fører forsvars- og sikkerhedspolitik på Færøernes vegne, men jeg vil opfordre Danmark til at presse på.

For Bjarni Kárason Petersen handler det øgede samarbejde om meget mere end forsvar.

- Norden står over for mange andre trusler end de militære. Vi har brug for et langt bedre og bredere beredskab, som kan stå standby med stor kraft. Det handler om it- og tele, om medicin og om kritisk infrastruktur i det hele taget. Den øgede skibstrafik over Nordvestpassagen og den stigende militære aktivitet aktualiserer, at vi kan rammes af store miljømæssige konsekvenser. Der er bevægelse på området og netop her giver nordisk samarbejde indlysende mening. Derfor skal vi styrke beredskabssamarbejdet, lyder det fra Bjarni Kárason Petersen før han til farvel lader computeren panorere over kuttere og sejlbåde i Torshavn. *eø*

Bjarni Kárason Petersen ser store fordele i et tættere nordisk beredskabssamarbejde. Her taler han på Nordisk Råds session i efteråret i Oslo. Foto: Stine Østby, norden.org

Lærlinge i nordisk praktik: Berigende og besværligt

Praktikophold i et andet nordisk land er guld værd. Men ikke mange prøver det på grund af praktiske forhindringer. Det vil både regeringer og foreninger gøre noget ved, og derfor samlede Nordfokus et bredt udsnit af nøgleaktører til konference om integration af nordiske erhvervsuddannelser.

Det skortede ikke på opmuntringer til de nordiske erhvervsuddannelser om at sende flere unge i praktik i andre nordiske lande, da omkring 100 deltagere i efteråret indtog den store sal i Vartov i København for at sætte mere skub i praktikudvekslingen.

Den daværende minister for nordisk samarbejde, Louise Schack Elholm (V), lagde for med at koble det generelle problem med mangel på faglært arbejdskraft sammen med realiseringen af den nordiske vision.

- Den nordiske 2030-vision, som statsministrene har udlagt den, handler om et grønt, konkurrencedygtigt og socialt bæredygtigt Norden. Men den vision er truet på grund af mangel på faglært arbejdskraft, sagde hun advarende til den tætpakkede sal bestående af snart sagt alle aktører i berøring med faglærte – også fra Norge og Sverige.

Selvom ministeren talte om en truet vision, kunne hun dog berette om en dansk regering, som frem mod 2030 anvender næsten en mia. kr. på at

Lars Barfoed, formand for Foreningen Norden, taler til forsamlingen på Nordfokus-konferencen. Foto: Esben Ørberg

skabe mere attraktive erhvervsuddannelser, som ikke bare skal tiltrække studerende, men også sikre, at de unge bliver hængende og gennemfører.

Faglærte i undertal

Hun understregede udfordringen ved at oplyse, at tre gange så mange unge dropper ud fra erhvervsuddannelserne end fra de gymnasiale uddannelser.

Louise Schack Elholm satte sin lid til nogle af de fællesnordiske initiativer, som er i gang på opdrag fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Et af dem kommer fra en tænketank under Nordisk Råd og Grænsehindringsrådet og udlægger problemerne med al tydelighed: Der kommer til at mangle 400.000 arbejdstagere i 2030 i Danmark og Sverige, heraf særligt mange faglærte. Det vil især gå ud over den grønne omstilling, nye teknologier, sygehuse og skoler, som vil skribe på arbejdskraft, lød det tidligere på dagen fra senierrådgiverne fra Nordisk Råd, Michael Matz og Claes Håkonsson. De kogte problemerne med at rekruttere unge til de faglige uddannelser ned til tre: et informationsproblem, et kompetenceproblem og et dialogproblem.

Underdirektør i Dansk Industri, Signe Tychsen Philip, kunne fortælle, at der i 2035 vil være 150.000

færre faglærte i Danmark. Den eneste gruppe, der falder i antal.

- Problemet er til at føle på. Der er færre unge på erhvervsuddannelserne i hele Norden og samtidig vokser behovet for faglærte på arbejdsmarkedet. Samtidig er der masser af brancheregulerede hindringer for at bruge faglærte erhvervs kvalifikationer i et andet nordisk land, sagde hun.

Ingen lovmæssig blokering

Misforholdet blev sat i tale fra flere sider og mange kom med bud på, hvordan der kan rettes op.

I særlig grad lagde konferencens vært, programchef for Nordfokus Morten Fabricius Meyer, vægt på at få motiveret unge fra erhvervsuddannelser til at søge praktik i andre nordiske lande.

Men selvom alle aktører i salen erklærede, at der lovgivningsmæssigt ikke er nogen hindring for udveksling, herunder praktikudveksling, så er der masser af praktiske hindringer.

Disse barrierer var op til konferencen blevet blotlagt af Oxford Research og blev præsenteret under titlen Forudsætninger for grænseoverskridende praktik af senioranalytikerne Louise Fabricius og Roe Langaas. De lagde primært vægt på at præsentere forhindringer:

Blandt de største praktiske forskelle er godkendelse og kvalitetssikring samt forskellig uddannelseslængde og aflønning landene imellem.

Derfor er der store adfærdsmæssige blokeringer både blandt de unge selv og blandt arbejdsgiverne. Dybest set vil ingen af dem rigtigt gøre noget ved problemet.

Der findes få incitamenter for praktikudveksling, og dem der findes, er der ingen der kender. Merværdien ved at opholde sig i et andet land og tage ved lære af fag og kultur skal formidles kryptisk.

Der skal måske satses småt. På brancher, hvor praktik især er relevant. Social- og sundhedsområdet og energisektoren har størst behov.

Hvem er Nordfokus?

Nordfokus hjælper unge med at finde praktikplads eller job i hele Norden og arbejder derfor på at skabe en praktikmodel, der gør det nemmere for unge erhvervsuddannelseselever at tage deres praktik i et andet nordisk land.

Nordfokus arbejder også på at forenkle processen for jobsøgende, der søger arbejde i et andet skandinavisk land.

Nordfokus samarbejder med Foreningerne Nordens Forbund.

Hvis du kender til en virksomhed, der kunne være interesseret i en ung nordisk erhvervsuddannelsespraktikant, så skriv til info@nordfokus.org.

Præsident for Nordisk Råd, medlem af det norske Stortinget for Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, på Nordfokuskonferencen, flankeret af tidligere præsident Bertel Haarder og ungdomspræsident Rasmus Emborg. Asphjell er fra nytår blevet afløst af islandske Bryndís Haraldsdóttir, medlem Altinget for Sjálfstæðisflokkurinn, ligesom Emborg er afløst af Anders Hansen, Liberal Alliances Ungdom, Danmark. Foto: Frida Johansson.

Fordelene er åbenlyse

I dagens løb søgte flere, ikke mindst ordstyrer, journalist Martin Breum, at få de medvirkende til at formulere, hvorfor det har særlig værdi, både fagprofessionelt og personligt, at komme i praktik i Norden.

Svarene kom især i dagens afsluttende, politiske panel bestående af præsidenten for Nordisk Råd, medlem af det norske Stortinget for Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, tidligere Venstre-minister og tidligere præsident for Nordisk Råd, Bertel Haarder samt den netop afgåede præsident for Ungdommens Nordiske Råd, Rasmus Emborg. Sidstnævnte havde lommen fuld af argumenter for et integreret nordisk uddannelsesmarked.

- Den samfundsmæssige værdi er indlysende. Som på så mange andre nordiske samarbejdsområder behøver man også på uddannelsesområdet kun at finde den gode ide ét sted. Når den gode ide er fundet ét sted i Norden, er det bare at tage den med hjem og sætte den i værk hos sig selv.

Ud af andedammen

- Den personlige værdi er endnu mere indlysende. Vi har godt af at komme ud af andedammen og lære nyt uden for vores egen virkelighed. Den indsigt kan opnås gennem ophold i Norden i form af kontakter, debatter og meget andet.

- Dertil kommer, at vi skal passe på med, i globaliseringens navn, at basere os på at blive rene viden-stater. Vi må have både ånd og hånd med. Altså også faglærte. Dannelse er begge dele.

- Jeg drømmer om, at når jeg søger job på Uddannelsesguiden, ug.dk, så dukker der også resultater op fra Norge og Sverige. Akkurat som når jeg

leder efter *public service*-udsendelser, så bør hele viften af nordiske tilbud dukke op. Det betyder, at en række platforme skal integreres – og det drømmer jeg om, lød det fra 26-årige Emborg.

Han blev suppleret af 79-årige Bertel Haarder, der argumenterede for, at de nordiske naboer udvider vores syn på, hvad der er hjemme.

- Vi har brug for at få hjemmebanen udvidet. Vi har brug for at komme ud af provinshullet. Derfor håber jeg, at når regeringerne inden længe justerer Helsingforsaftalen, så vil de også sikre, at alle uddannelser i Norden anerkendes i hele Norden. Som vi siger, '*not harmonize, but recognize*', lød det fra Haarder, som i øvrigt plæderede for en større fremtidig fysisk samling af ungdomsuddannelserne, som det blandt andet er sket i Torshavn på Færøerne og på Bornholm. Det nedbryder fordomme og skaber bedre studiemiljøer, sagde han og opsummerede.

- Sørg for, at de unge kan og ved, at de kan bruge deres uddannelse i hele Norden. Hvis det kræver en kommission, så lad den arbejde hurtigt!

eø

Rejsetilbud fra vores afdelinger

NORDISKE

Sverige med besøg i Lund, Växjö og Malmö

Kristi Himmelfarts ferien 8. til 12. maj 2024 med Foreningen NORDEN, Aabenraa

Program

Onsdag d. 8. maj

Afrejse fra Aabenraa kl. 7.30. Vi serverer frokost, når vi har passeret Øresundsbroen. Ankomst til Lund, bl.a. rundvisning i Lund Domkirke. Fra Lund kører vi direkte til Växjö med indkvartering på Quality Hotel Royal Corner, Liedbergsgatan 11, 35232 Växjö, hvor vi har 3 overnatninger. Fællesmiddag på hotellet.

Torsdag d. 9. maj

Morgenmad på hotellet. Afgang kl. 9.00 til besøg på museet Udvandrerne Hus, Smålandsmuseet og Sveriges Glasmuseum. Om eftermiddagen besøg i Linnéparken.

Fredag d. 10. maj

Morgenmad på hotellet. Afgang kl. 8.30 afgang til besøg på Kosta Glas – værksted og butik. Herefter besøg i Elgpark. Om eftermiddagen er vi sammen med Norden-venner fra Växjö. Guidet tur i stations- og kommunehuset. Præsentation og diskussion om sikkerhedssituationen i de nordiske lande. Guidet tur i centrum, inkl. Domkirken og Nordens plads. Middag på Restaurant SKAI 19, Storgatan 82A. (Växjö Kommune er vært)

Lørdag d. 11. maj

Morgenmad på hotellet. Kl. 8.00 tjekker vi ud. Afgang kl. 8.30 til Malmö. Undervejs besøg i Wanås Skulpturpark. Frokost med madpakker fra hotellet indtages undervejs. I Malmö guidet tur i det nye byområde omkring Turning Torso. Mulighed for opera eller koncert om aftenen. Indkvartering på Elite Plaza Malmö, Gustav Adolfs Torg 49, 20180 Malmö.

Søndag d. 12. maj

Morgenmad på hotellet. Kl. 9.30 tjekker vi ud fra hotellet. Kl. 10.00 afgang til Aabenraa. Pris pr. pers. i delt dobbelt værelse 6.200 kr. Enkeltvær. tilkøb 1.250 kr.

Prisen er for 4 overnatninger m. morgenmad og er inkl. entreer, guide, 2 fælles middage og 2 frokost-madpakker. Drikkevarer kan købes i bussen.

Husk rejseforsikring og afbestillingsforsikring.

Tilmelding til Birte Fangel, bifa1201@gmail.com eller tlf. 26 16 47 42. Frist for tilmelding og betaling af rejsen er 1. marts 2024.

Som optakt til turen vises filmen Udvandrerne fra 2021 i Kinorama Aabenraa.

Tidspunkt og pris udmeldes i januar 2024. Kontakt Karen Margrethe Fink, karenmargrethefink@gmail.com Telefon: 21201932. Arrangeret af Foreningen NORDEN Aabenraa og Aabenraa Kunst & Musikforening.

Teknisk arrangør: OurWorld, Nupark, Holstebro.

Malmö.
Foto:
Visit Malmö.

Foreningen NORDEN, Aalborg

”Hvor bjergene sejler” – tag med til Ilulissat i Grønland

Onsdag d. 29. til 5. juni 2024. Afrejse fra Billund Lufthavn

Tag med til fantastiske Ilulissat i forsommeren 2024. Vi skal opleve naturen og byen, vi skal se midnatsolen og slædehundene, vi skal vandre langs den berømte Ilulissat isfjord med det smukke Isfjordscenter, og forhåbentlig besøge en af bygderne ved Ilulissat.

Vi udrejser fra Billund Lufthavn d. 29. maj og ankommer via Kangerlussuaq til Ilulissat. 7 overnatninger med morgenmad på Sømandshjemmet. Hjemrejse d. 5. juni.

Vi skal være 20-25 tilmeldte. Prisen dækker flyrejse Billund-Ilulissat t/r og 7 overnatninger i dobbeltværelser (1 enkeltværelse) inkl. morgenmad.

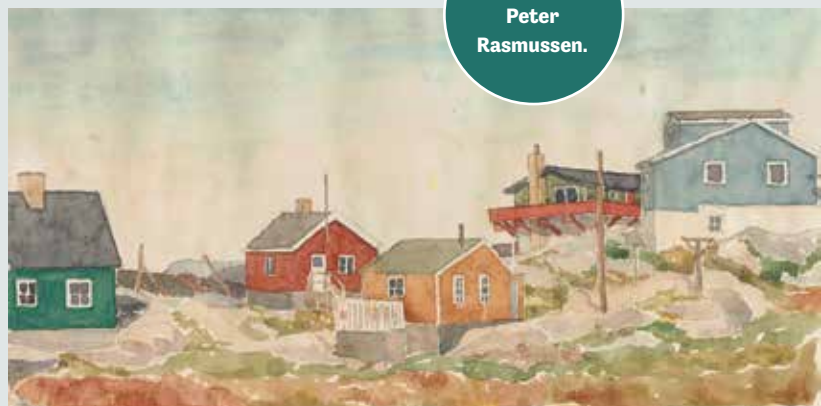
Øvrige måltider, entréer samt evt. bygdetur er ikke inkluderet i prisen.

Pris i dobbeltværelse: 18238 kr, enkeltværelse 21714 kr.

Tilmelding plus indbetaling depositum 3000 kr. senest 18. februar

til Peter Rasmussen på peterras0211@gmail.com, indbetaling på konto 9070 9490816949 eller mobilepay 663148. Husk navne og angiv ”Grønland”.

Akvarel af
Peter
Rasmussen.

SVERIGE – Selma Lagerlöf

Norden Brønderslev på 5 dages busrejse til grønne og frodige Sverige

Søndag den 16. juni 2024 rejser Foreningen NORDEN Brønderslev på en 5 dages tur til Värmland og Småland. I Värmland bor vi på et dejligt hotel i Karlstad. Herfra er der kun 1 times kørsel til Selma Lagerlöfs Mårbacka – herregården, hvor Selma Lagerlöf blev født og voksede op.

Mårbacka er bevaret som et museum drevet af Mårbackastiftelsen - præcis sådan som Selma Lagerlöf havde foreskrevet det i sit testamente: ”At Mårbacka skulle bevares og åbnes for publikum, som den så ud ved hendes død”.

På herregården er der foruden museet en dejlig have, en café og selvfølgelig en boghandel med relationer til Selma Lagerlöfs forfatterskab.

Turen til Sverige handler naturligvis meget om Selma Lagerlöf og hendes liv på herregården syd for byen Sunne i landsdelen Värmland, men vi kommer også til landsdelen Västergötland, hvor bl.a. klosterkirken i Arnhem besøges. Og ligeledes er vi et par dage i det nordlige Småland, hvor vi sammen med vores nordiske venner fra Norden i Nässjö laver en udflugt i højlandets smukke skovklædte natur og hvor vi også besøger den lille by Bodafors, som i dag er kendt for Kulturgatan med bl.a. ny svensk møbeldesign.

AFREJSE fra Nordjylland søndag morgen den 16. juni 2024. Pris 4750,- p.p. i delt dobbeltværelse. Eneværelse + 1050,-

Har du interesse for turen, kan du kontakte turens rejseleder Just F. Justesen på tlf. 6049 1651 og bestille detaljeret program.

Foreningen NORDEN Frederikshavn og Euro Tourist

Storbyrejse til Stockholm

18.-21. april 2024

Arrangør: Foreningen NORDEN Frederikshavn og Euro Tourist

18. april 2024

Afgang fra Frederikshavn kl. 0800 – morgenbuffet ombord.

Afgang fra Göteborg C kl. 12.54 – med MTRX-hurtigtog. Ankomst til Stockholm C kl. 16.10. Scandic Grand Central ligger kun 400 m fra Centralstationen.

Kl. 17.00 spiser vi en let middag i hotellets restaurant. Kl. 19.00 er der reserveret billetter i Kungliga Operaen.

Tilkøb kr. 500 person – billet kat. B. Forestillingen denne aften er "La Traviata".

19. april

Efter morgenmaden, møder vi vores guide som vil tage os med på en gåtur rundt i "Gamla Stan". Herefter er resten af dagen er til egen disposition. Kl. 19.00 serveres en 3-retters middag på hotellet.

20. april

Efter morgenmaden tager vi bus til "Nordiska Museet/Vasamuseet". Efter at have set skibet er der mulighed for at nyde lidt frokost i museets cafeteria. Herefter tager vi videre med bus til Prins Eugens Waldemarsudde, der oprindeligt var hjemsted for prins Eugens (1865-1947), Det er i dag et af Sveriges mest besøgte kunstmuseer.

Efter at have set dette spændende sted, tager vi tilbage til centrum, og kl. 19.00 spiser vi en let 1-retters middag på hotellet.

21. april

Efter morgenmaden bliver der tid på egen hånd inden vi ved middagstid tager toget tilbage mod Göteborg. Kl. 18.20 afgang Göteborg med Stena Danica – Middag 1 ret ombord. Kl. 21.45 ankomst til Frederikshavn.

Inkluderet i prisen

- Stena Line Frederikshavn-Göteborg t-r
- Morgenmad på udrejsen og middag på hjemrejsen
- Togbillet med hurtigtog Göteborg-Stockholm t-r – 2. klasse
- 3 nætter incl. morgenmad på Scandic Grand Central**** i valgt værelses type
- 2 x 1-rettersmiddag og 1 x 3-retters middag på hotellet
- Tur gennem Gamla Stan med dansktalende guide
- Entre til Kungliga Slottet
- Entre til Vasa Museet
- Entre til Prins Eugens Waldemarsudde
- 2 x 24 timers billet til offentlig transport i Stockholm

Pris pr. person kr. 4795,- i dobbeltværelse. Tillæg for eneværelse kr. 1550,-. Tillæg for Operabillet kat. B kr. 500,-. Bestilles SENEST 1. februar 2024.

Tilmelding til Euro Tourist pr. telefon 98 11 34 00 eller pr. mail info@eurotourist.dk

Glimt mod Stockholms
Gamla Stan med det
imponerende rådhusårn
i forgrunden. Foto:
Erik G. Svensson.

Visbys gamle murværk. Foto: Visit Gotland.

Foreningen NORDEN i Holstebro

Vil I med til Gotland – Glasriket og Udvandrerens Land?

Så er muligheden til stede fra 9. til 15. juni sammen med Foreningen NORDEN i Holstebro.

Rejsen begynder i Holstebro, og der er opsamling gennem Jylland, Fyn og på Sjælland. Er der deltagere fra København, bliver de naturligvis også samlet op centralt i Hovedstaden.

Efter en naturmæssig smuk tur gennem Skåne og Småland kommer vi første dags aften til Växjö, hvor vi har 2 overnatninger på et rigtig godt hotel.

Næste dag oplever vi både **Udvandrerens Land og Glasriket.**

Fra Småland var der en ganske enorm udvandring fra midten af 1800-tallet og godt 60 år frem. Fra nogle sogne udvandrede helt op til halvdelen af befolkningen - især til Nord-Amerika. Det kommer vi til at og høre mere om på busturen rundt i området, og fra midt eftermiddag besøger vi **Udvandrerens Hus** i Växjö.

Småland var også kendt for sine mange glasværker. Desværre er der ikke så mange tilbage, men finder alligevel et. Sidst på eftermiddagen besøger vi **Glas museet** i Växjö.

De næste 3 dage skal **Gotland** holde for, idet vi har udflugter mod både syd og nord. Desuden skal vi ha' god tid til at opleve "hovedstaden" Visby, der har en lang og utrolig spændende historie.

På rejsens 6. dag sejler vi tilbage til fastlandet, og sætter kurs mod **Øland** og **Kalmar**.

Var Gotland smuk, så er Øland det bestemt også, og det samme er Kalmar, hvor vi selvfølgelig skal besøge slottet, der var centrum i **Kalmarunionen** (1397-1523). I 2023 var det således 500 år siden denne nordiske union opløstes. Sidste rejsedag bliver selvsagt præget af en ganske lang hjemrejse, men vi kommer alligevel til at opleve ganske meget - både natur og kultur - idet vi bl.a. skal besøge **Lund Domkirke**.

Deltagelse i rejsen koster **8.550 pr person** med indkvartering i delt dobbeltværelse. Tillæg for enkeltværelser **1.600 kr.**

Der er helpension på hele rejsen. Entréer til de fælles besøgssteder er med i prisen. Rejsen gennemføres med **FJERRITSLEV BUSSENE** som teknisk ansvarlig.

Yderligere oplysninger om rejsen kan fås hos Jytte Madsen på 4042 3453 eller hos rejsens tilrettelægger - Poul-Erik Uttrup - på 2341 3024 eller på mail: eu@eu-tours.dk

BEMÆRK at rejsen kan risikere at blive flyttet en eller to dage i begge retninger, idet færgeafgangene til/fra Gotland endnu ikke foreligger.

Foreningen NORDEN, Silkeborg

FORÅRSTUR til Oslo med Foreningen NORDEN, Silkeborg

Tirsdag den 21. maj:

Med bus fra Silkeborg til Hirtshals, hvorfra der sejles med ColorLine til Larvik. Herfra køres til det centralt beliggende hotel i Oslo. Efterfølgende middag på nærliggende restaurant.

Onsdag den 22. maj:

Efter morgenmad venter der en guidet bytur i Oslo. Først en sightseeingtur i bus med stop ved Slotsparken og Rådhuset (hvis den ikke er lukket for besøgende denne dag). Køreturen inkluderer også en tur til Bygdøy og Holmenkollen. Den sidste del af turen med den lokale guide foregår til fod. Frokost på egen hånd. Efter frokost mødes gruppen ved det nye Munch Museum på byens havnefront, hvor der er booket en rundvisning. Det sker i 2 hold, da der maks. må være 20 gæster pr. rundviser. Efter rundvisningen er resten af eftermiddagen til fri disposition (museet har længe åbent om onsdagen). Lige over for Munch Museet ligger **Operahuset**. Kl. 19:00 er der middag på samme restaurant som i går.

Torsdag den 23. maj:

Formiddagens program er et besøg i Vigelandsparken og Frognerparken med mulighed for at besøge bymuseet. Efter frokost køres til Stovnerårnet, som ligger ca. 20 km uden for Oslo. Det er Norges længste tårn og kan bedst sammenlignes med Skovtårnet på Sjælland.

Tilbage i Oslo er der mulighed for at stå af bussen ved Aker Brygge eller hotellet. Middag på "stam-restauranten".
Fredag den 24. maj:

Dagens program byder på både gammelt og nyt. Først besøges Eidsvoll, hvor den norske grundlov blev til i 1814. Delt i 2 hold venter en rundvisning med fortælling om bl.a. året 1814 og op-takten til internt selvstyre i Norge og grundloven.

Herfra køres til Kistefos Museum. Kistefos Museum består af en imponerende skulpturpark i smukke omgivelser, et industrimuseum og to kunstgallerier med skiftende udstillinger. Kunstgalleriet The Twist er et veludført arkitektonisk mester-værk.

Lørdag den 25. maj:

Vi forlader hotellet straks efter morgenmad, for at kunne nå en køre-rute der går via bl.a. Kongsbjerg og Porsgrunn. Mødetid ved færgeterminalen i Kristiansand er kl. 1:00, og færgen sej-

ler kl. 15:00. På sejlturen til Hirtshals er der inkluderet buffet. Forventet ankomst til Silkeborg kl. 21:00.

INKLUDERET I PRISEN

- 4 x nætter på First Hotel Millennium
- 4 x morgenmad
- 4 x middag
- 1 x buffet på færge, hjemrejse
- Busrejse i moderne 4* dansk bus
- Færge Danmark-Norge t/rt
- Vejafgifter
- Entréer og rundvisninger jfr. program
- Bidrag til Rejsegarantifonden og udvidet ansvarsforsikring

Pris pr. person i dobbeltværelse kr. 7.550,-

Enkeltværelsestillæg kr. 1.755,-

Bindende tilmelding **senest den 15. marts 2024** direkte til Mols Rejser på tlf. 75 87 12 12 eller

pr. e-mail: info@molsrejser.dk . Oplys fulde navn som det står i passet, adresse samt tlf. nummer, e-mail, fødselsdag og rejse-nummer 240.24

Operaen.
Foto: Visit Oslo.

Stortorget, Gamla Stan, Stockholm. Foto: Visit Stockholm.

Foreningen NORDEN, Slagelse

Husqvarna Museum, Göta Kanalen, Stockholm & Visingsö

Tirsdag den 13. august: Husqvarna Museum – Videre til Linköping

Afrejse fra Vestsjælland og opsamling i Ringsted, Glostrup og Helsingør. Undervejs serveres morgenmad i bussen. Vi tager med færgen til Helsingborg, og kører videre nordpå til Husqvarna Museum. Frokost på egen hånd. Derefter fortsætter vi til Linköping, og overnatter på Scandic Linköping City, der ligger centralt i byen.

Onsdag den 14. august: Göta Kanalen – Videre til Stockholm

Efter morgenmaden kører vi til Bergs slussar, som er Göta Kanalens største attraktion. Frokost på egen hånd. Herefter sætter vi kurs mod Stockholm, hvor vi tager på en byrundtur. Overnatning på Elite Hotel Palace Stockholm, hvor vi bor de næste to nætter.

Torsdag den 15. august: Stockholm – Gamla Stan – Sejltur i skærgården

Efter morgenmaden er der rundvisning på Stockholms Slot. Derefter udforsker vi Gamla Stan, som er Stockholms historiske centrum. Frokost på egen hånd, ligesom eftermiddagen er til egne oplevelser i Stockholm. Aftenen byder på en sejltur i Stockholms skærgård med middag ombord.

Fredag den 16. august: Oplevelser på Djurgården

Efter morgenmad pakker vi bussen og kører til øen Djurgården. Her besøger vi først Vasamuseet, der udstiller det store krigsskib Vasa, der sank på sin jomfrusejlad i 1628. Frokost på egen hånd. Derefter besøg på "Skansen", verdens ældste fri-

landsmuseum, med landsbymiljøer fra forskellige dele af Sverige. Om eftermiddagen forlader vi Stockholm og kører mod Scandic Linköping City.

Lørdag den 17. august: Visingsö – Hjemrejse

Efter morgenmaden kører vi til Gränna, hvorfra vi tager færgen til Visingsö, som ligger i Vättern. På en rundtur med "traktorbussen" får vi et indtryk af øen. Visingsö Borg var frem til begyndelsen af 1300-tallet tilholdssted for den svenske kongemagt. Fælles frokost på Visingsö, og derefter tilbage med færgen til Gränna. Herfra begynder hjemrejsen, der slutter i Slagelse ved 22-tiden.

Afrejse: tirsdag den 13. august.

Hjemkomst: lørdag den 17. august

Pris: kr. 6.499,- pr. person i delt dobbeltværelse

Tillæg: Enkeltværelse kr. 999,-

Opsamling	Afgang	Hjemkomst
Slagelse Busterminal	06.00	22.00
Ringsted Station	06.45	21.15
Glostrup Station	07.45	20.15
Helsingør ved færgen	08.45	19.15

Tilmelding

Tilmelding til teknisk arr. VIKINGBUS REJSER A/S på tlf. 70 20 18 47, senest den 3. maj 2024 eller online på www.vikingbus-rejser.dk/norden. Mrk. "Foreningen NORDEN Slagelse". Læs mere på www.norden-slagelse.dk

Foreningen NORDEN, Tårnby/Dragør

Ni dage langs Götakanalen

Foreningen NORDEN, Tårnby/Dragør inviterer til en indholdsrig 9-dages bustur (8 overnatninger) langs den legendariske og smukke Götakanal i midt Sverige.

Turen har vi kaldt **Göta kanalen fra øst til vest – på land**, den vil bringe os fra kanalens østlige ende ved Mem/Söderköping via Motala til Trollhättan i vest.

Start Tårnby (Amager) lørdag 10. august tidligt og lander samme sted søndag 18. august 2024 sen eftermiddag.

Lørdag 10. august lander kommer sen eftermiddag (fordi vi har gjort interessante stop undervejs) til hotel Söderköping. Fælles middag på hotellet. Tid til aftenpromenade i den lille by – og den er lille!

Søndag en 6-timers sejltur ud i Sankt Anna Skærgården gennem sluserne ved Mem. Frokost enten på båden eller på en udvalgt ø.

Mandag 12. august til hotel midt i Motala, hvor vi har 3 overnatninger. Igen indlagte oplevelser på busturen, som stop ved sluserne i Berg og et lille museum. Vi tager på udflugter de kommende to dage. Her skal vi se de værksteder, hvor man smedede jernet til sluseporte, lavede skovle og spader til de 53.000 soldater, som ved hånd- og spadekraft gravede kanalerne og bruger en hel dag med guidet tur i Vadstena-området med klosterruin, kirke og på Naturum Tåkern.

Fra torsdag 15. august videre til Trollhättan, hvor vi på vejen besøger fæstningsanlægget Karlsborg. I Trollhättan flere museer, værksteder, natur, sejlads på Göta elv og Trollhättan-kanal. Frokost ombord og endnu ikke fastlagte oplevelser, da der faktisk er så meget, vi gerne vil vise jer. På hjemturen stopper vi for indkøb i Laxbutikken.

Detaljeret turprogram/spørgsmål/tilmelding rettes til arrangørerne Terkel Spangsbo terkel.spangsbo@mail.dk og 4038 0450 og Birgitte Barkholt birgitte.barkholt@mail.dk og 2117 5985, **men læs først herunder:**

Priser og forudsætninger:

Begrænsninger: Turen er en udfordring for dårligt gående. Spørg gerne turledere, hvad det betyder.

Sprog: Alle hotelværter, guider og andre kontakter taler svensk. Vi holder et træf inden turen og hører mere svensk og øver os især på tallene.

Prisen max. 11.000 kr. pr. person i dobbeltværelse inkluderer rejse (i bus), hoteller alle med morgenmad, alle beskrevne udflugter og entréer på disse, frokost alle dage vi er på tur og på rejsedagene til og fra Tårnby. Enkeltværelser - vil koste ca. 2.000 kroner ekstra. **Ingen betaling nu.**

Götaelven, Trollhättan. Foto: Terkel Spangsbo.

Vi rækker ud til Nordatlanten - mod de værdier, vi kan identificere os med på tværs af grænser og hav. Temaerne er nordatlantiske relationer i fortid, nutid og fremtid, områdets øgede storpolitiske betydning og ikke mindst færøsk, islandsk og grønlandsk kunst og kultur.

**RUDE STRAND
HØJSKOLE
FOR SENIORER**

NORDATLANTISKE STEMME

Et ugekursus for seniorer

Rude Strand Højskole ligger smukt på stranden mellem Aarhus og Odder med udsigt til Helgenæs, Tunø og Samsø

Kursus i uge 47 • 6 dage • 18. - 23. november • pris kr. 5.350,-

Kursusledere: Eva Marie Bach og Aage Augustinus,
tidligere forstandere Rude Strand Højskole

HVER DAG ud over dagsprogrammerne:

- Kl. 07.20 Tilbud om morgenmotion
- Kl. 08.00 Morgenmadsbuffet
- Kl. 09.00 Morgensamling
- Kl. 12.00 Frokostbuffet
- Kl. 15.00 Kaffe, te og kage
- Kl. 18.00 To-retters aftensmad

MANDAG DEN 18. NOVEMBER

Kl. 13-15 Ankomst og indkvartering og introduktion til kurset

Kl. 16.00 Kampen om Arktis i et aktuelt perspektiv

v/ Kristian Hvidtfeldt Nielsen,

Centerleder ved Center for Videnskabsstudier, Aarhus Universitet

Kl. 19.30 Sangaften med nordatlantisk udblik *v/ Aage Augustinus*

TIRSDAG DEN 19. NOVEMBER

Kl. 10.00 Islands natur, historie og kultur *v/Aage Augustinus*

Kl. 14.00 Fællessang fra Højskolesangbogen *v/ Hanne Odgaard*

Kl. 15.30 Fra sagaerne til moderne islandsk litteratur

v/ Lise Hvarregaard, forfatter og tidligere lektor ved Islands Universitet

Kl. 19.30 Grønlandske skrøner *v/ Lillian Hjort West, foredragsholder*

ONSDAG DEN 20. NOVEMBER

Kl. 10.00 Nordpolen erobret fra luften *v/ Naja Mikkelsen*
Marin-geolog og seniorforsker ved Københavns Universitet

Kl. 15.30 Det nye Færøerne *v/ Bergur Rønne Moberg*

Lektor ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Kbh Universitet

Kl. 19.30 Film: »Lamb« (Island)

Den islandske instruktør Valdimar Jóhannssons debutfilm med

Noomi Rapace i hovedrollen. Filmen vandt Nordisk Råds Filmpris 2022

TORS DAG DEN 21. NOVEMBER

Kl. 10.00 Færøsk kunst *v/ Peter Flejsborg, arkitekt, kunsthistoriker*

Kl. 13.00 Kunstudflugt til Randers Værker af den færøske kunstner Trondur Patursson og den væltede statue »Bar Roma« af Erik A. Frandsen

Kl. 19.30 Litterær salon *v/ Eva Marie Bach og Aage Augustinus*

FREDAG DEN 22. NOVEMBER

Kl. 10.00 Inuits kultur- og bosætning fra 1300 til 1800

v/ Claus Andreasen, museumsinspektør på Grønlands Nationalmuseum og Arkiv samt lektor og rektor på Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet)

Kl. 14.00 Trilogien om Tabita og Vittu *v/ Iben Mondrup, forfatter*

Kl. 18.00 Afslutningsmiddag og festaften

LØRDAG DEN 23. NOVEMBER

Kl. 09.00 Kort morgensamling - herefter afrejse

(Kurset er arrangeret i samarbejde med Foreningen Norden)